

Hukuk Fakültesi Dergisi
Ankara Hacı Bayram Veli University
Faculty of Law Review

ISSN: 2651-4141 e-ISSN: 2667-4068
Cilt / Volume 29 Ekim / October 2025 Sayı / No. 4

**KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA SIÇRAMALI (ATLAMALI)
TEMYİZ: TÜRK HUKUKUNDA UYGULANABİLİRLİĞİ**

**LEAPFROGGING APPEAL IN COMPARATIVE LAW: APPLICABILITY
IN TURKISH LAW**

Nesibe KURT KONCA*

Serkan KAYA**

ÖZET

Hukukun üstünlüğü, modern hukuk sistemlerinde yargı kararlarının denetlenmesini ve düzeltilmesini gerektirir. Bu kapsamda, yüksek mahkemeler yalnızca nihai kararları incelemekle kalmaz, aynı zamanda içtihat oluşturarak hukukun gelişimine de katkıda bulunur. Adaletin sağlanması ve hukukî belirsizliklerin giderilmesi açısından temyiz mekanizmaları kritik bir rol oynamaktadır. Siçramalı temyiz (leapfrog appeal /sprungrevision) sistemi, istinaf gibi aşamaları atlayarak davaların doğrudan en üst yargı merciine taşınmasına imkân tanır. Verilecek nihai kararın kamu yararını ilgilendiren davalarda yargısal süreci hızlandıran ve kaynakları daha verimli kullanılmasını sağlayan bu sistem, farklı hukuk düzenlerinde değişik biçimlerde uygulanmaktadır. Bu makale, Almanya, Fransa ve Birleşik Krallık'taki

* **Prof. Dr.**, Ankara Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı/ANKARA, **E-Posta:** nesibe.kurt@ankaramedipol.edu.tr, **ORCID:** 0000-0003- 4638-6132.

****Dr. Öğr. Üyesi**, Boğaziçi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı/İSTANBUL, **E-Posta:** serkan.kaya@bogazici.edu.tr, **ORCID:** 0000-0003-2507-3372, **DOI:** 10.34246/ahbvuhfd.1706255.

- **Atıf Şekli/Cite As:** Kurt Konca, Nesibe/Kaya, Serkan, “Karşılaştırmalı Hukukta Siçramalı (Atlamalı) Temyiz: Türk Hukukunda Uygulanabilirliği”, HBV-HFD, 2025, C. 29, S. 4, s. 1585-1635.
- **İntihal/Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir./This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

temyiz sistemlerini sıçramalı temyiz bağlamında karşılaştırmaktadır. Ayrıca, Türkiye'deki temyiz sistemine yönelik çıkarımlar yapılmakta ve sıçramalı temyiz uygulamasının Türk hukukuna uyarlanabilirliği değerlendirilmektedir. Bu çalışma, farklı sistemlerin etkinliğini analiz ederek adil yargılanma, kesin hükme erişme ve yargısal verimlilik açısından en uygun modelin belirlenmesine katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sıçramalı temyiz, İstinaf, Temyiz, Kanun yolu, Medenî usul.

ABSTRACT

The rule of law necessitates the review and correction of judicial decisions in modern legal systems. In this context, higher courts not only review final judgments but also contribute to the development of law through the establishment of jurisprudence. Appellate mechanisms play a critical role in ensuring justice and eliminating legal uncertainty. The leapfrog appeal (also known as Sprungrevision) system allows cases to bypass intermediate appellate stages and be brought directly before the highest judicial authority. In cases involving public interest, this system accelerates judicial processes and promotes more efficient use of resources. It is implemented in various forms across different legal systems. This article offers a comparative analysis of the appeal systems in Germany, France, and the United Kingdom within the framework of leapfrog appeals. It also draws conclusions regarding the Turkish appellate system and evaluates the potential adaptability of leapfrog appeals to Turkish law. By analyzing the effectiveness of different systems, this study aims to contribute to the identification of the most appropriate model in terms of legal certainty, fair trial, and judicial efficiency.

Keywords: Leapfrog appeal, Appellate review, Cassation, Legal remedies, Civil procedure.

EXTENDED ABSTRACT

The principle of the rule of law mandates the scrutiny and correction of judicial decisions to ensure justice and legal certainty. Appellate mechanisms, especially those involving higher courts, play a pivotal role in reviewing judgments, resolving legal uncertainties, and fostering jurisprudential development. Among these, the leapfrog appeal—also known as Sprungrevision in German law—stands out by bypassing intermediate appellate stages, enabling cases to proceed directly to the highest judicial authority. This procedure, implemented

variably across jurisdictions, seeks to expedite justice, optimize resources, and address matters of significant public interest. This article provides a comparative analysis of leapfrog appeal systems in Germany, France, the United Kingdom, and the United States, evaluating their adaptability to the Turkish legal framework.

In Germany, leapfrog appeal (Sprungrevision) is governed by § 566 of the German Code of Civil Procedure (ZPO). It permits bypassing the Oberlandesgericht and going directly to the Federal Court of Justice (BGH). The mechanism requires party consent and the case's legal significance, such as resolving gaps or conflicting precedents. The BGH's role is to ensure uniformity in judicial practice and advance legal development, focusing on systemic coherence over individual cases. Recent reforms, including the 2024 pilot decision procedure (Leitentscheidungsverfahren), strengthen the BGH's guidance role in mass litigation, enhancing both efficiency and legal predictability.

In France, although no explicit leapfrog appeal exists, analogous mechanisms serve similar functions. The saisine pour avis, under Articles 1031-1 et seq. of the French Code of Civil Procedure, allows lower courts to seek non-binding advisory opinions from the Cour de Cassation on novel or ambiguous issues. Another mechanism, the question prioritaire de constitutionnalité (QPC), enables courts to refer constitutional matters directly to the Conseil Constitutionnel, bypassing intermediate courts when relevance, novelty, and seriousness are satisfied. These tools emphasize normative unity and constitutional supremacy, prioritizing coherence over exhaustive review.

*The United Kingdom's leapfrog appeal system, governed by the Access to Justice Act 1999 and Civil Procedure Rules (CPR) 52.23, allows appeals from the High Court directly to the Supreme Court, bypassing the Court of Appeal. It applies to cases involving significant legal principles or compelling public interest. It requires a leapfrog certificate and approval from the Supreme Court. Cases such as *Elim Court RTM Co Ltd v Avon Freeholders Ltd* illustrate its use in resolving complex legal issues. The UK model balances judicial hierarchy with efficiency, ensuring only exceptional cases bypass standard routes.*

*In the United States, under Supreme Court Rule 11, the rare "certiorari before judgment" permits the Supreme Court to hear cases directly from district courts, skipping circuit courts in situations of urgent national importance or legal ambiguity. Sparingly applied, as in *United States v Nixon* (1974), this*

mechanism highlights the Court's role in swift constitutional adjudication. However, its limited use reflects a cautious approach to preserving appellate hierarchy.

In Turkish law, leapfrog appeals are not formally recognized, but certain provisions bear resemblance. For instance, Article 373/4 of the Code of Civil Procedure (HMK) allows, under specific conditions, for a decision to be directly appealed to the Supreme Court of Appeals, bypassing the regional court. Similarly, arbitration and judicial liability cases permit direct appeals. The 2025 Judicial Reform Strategy Document proposes introducing leapfrog appeals to reduce trial durations, but its emphasis on speed rather than jurisprudential unity raises concerns. Critics argue that selective application may jeopardize equality before the law and the right to appeal, especially if limited to particular case types.

The comparative analysis reveals common features: leapfrog appeals are reserved for cases of legal significance, require waiver of intermediate appellate rights, and are subject to discretionary acceptance by higher courts. These ensure the mechanism targets pressing uncertainties while preventing overload. However, risks include fair trial concerns and overburdening high courts.

In Turkey, implementing leapfrog appeals requires a constitutional framework, especially considering Article 13's proportionality principle and Article 141's emphasis on swift justice. Adoption should be guided by objective criteria—such as filling jurisprudential gaps—and stakeholder consent, to avoid arbitrary limitations on appeal rights.

In conclusion, leapfrog appeals offer a strategic method to enhance judicial efficiency and legal coherence, especially in high-impact cases. For Turkey, a well-designed leapfrog system, limited to exceptional situations and grounded in constitutional safeguards, could bolster the jurisprudential authority of the Supreme Court of Appeals and reduce systemic delays. The challenge lies in balancing individual rights with public interest, ensuring that the mechanism supports both justice and legal development.

GİRİŞ

Hukukun üstünlüğünün bir sonucu olarak, yargı kararlarının üst makamlarca denetlenmesi ve düzeltilmesi, hemen her modern hukuk sisteminin temel bir unsurudur. Kurumsallaşmış bir mahkeme sistemi için

piramidal yapıdaki en üst düzeyde bir veya birden fazla yüksek mahkemenin bulunması gereklidir. Bu mahkemeler, Federal Adalet Divanı, Yargıtay, Temyiz Mahkemesi veya Yüksek Mahkeme gibi isimlerle anılabilirler. Bu mahkemeler, yalnızca bireysel hukukî uyuşmazlıklar hakkında nihai bağlayıcı kararlar verme yetkisine sahip olmakla kalmazlar, aynı zamanda emsal teşkil edecek kararlarla hukukun gelişimine katkıda bulunma görevini de üstlenirler. Bu bakımdan, bir yüksek mahkemenin temel işlevi, hukuku açıklığa kavuşturmak ve geliştirmek ile derece mahkemelerinin kararlarındaki hata ve tutarsızlıkları düzeltmektir. Bu nedenle, bir ülkenin yüksek mahkemesi, o ülkenin hukukun üstünlüğüne ve adalete erişime olan bağlılığının en geniş anlamda ve en somut biçimde kamusal bir teyidini temsil eder.

Hukuk davalarının çekişmeli doğası gereği, bireysel menfaatler her zaman bir ölçüde varlığını sürdürecektir olsa da tüm yüksek mahkemelerin kamu yararına hizmet eden şimdiye ve geleceğe yönelik etkili bir işlevi bulunmaktadır. Bununla birlikte, yüksek mahkemeye erişim ne kadar kısıtlayıcı olursa (özellikle kanun yolu incelemesine ilişkin kabul şartı sadece üst mahkemenin (iudex ad quem) takdirine bağlı olduğunda) bireysel hukukî koruma fikri, hukukun geliştirilmesi işlevi lehine geri planda kalmaktadır.¹ Bu bağlamda, yüksek mahkemeye erişime ilişkin derecelendirme ilk derece mahkemelerinin kararlarının doğru olmasını temin eden, somut olay adaletini (“*Einzelfallgerechtigkeit*”) sağlayan bir güvence olduğu gibi yargılamanın uzun sürmesine ve pahalı hale gelmesine yol açan zorluk olarak da nitelendirilebilir.² İşte bu güvence ile zorluk arasındaki hukuk politikası tercihleri, her ülkede kanun yolları denetimin derecelerini ve içeriğini şekillendirmektedir.

Fransız Cour de Cassation ya da İtalyan Corte Suprema di Cassazione gibi en yüksek mahkemeler, temyiz için neredeyse sınırsız erişim sağlamaktadır. Bu mahkemelere başvuran taraflar, hukuk kurallarının ihlal edildiği veya yanlış uygulandığını öne sürerek alt derece mahkeme kararlarının yeniden incelenmesini talep edebilirler³; bu süreçte, temyiz değerinin belirlenmesi veya üst mahkeme tarafından onay alınması zorunlu değildir. Bu nedenle, yüksek mahkemeye erişim hakkı, bireysel hakların korunması ve hukukun tutarlı, eşit

¹ Bilge’ye göre, genel olarak sadece hukuk kurallarının doğru biçimde uygulanıp uygulanmadığının kontrol edildiği temyiz yolunda kamu yararını; buna karşılık, hukuk kurallarıyla birlikte vakıaların tespitin de kontrol edildiği istinaf kanun yolunda ise, taraf menfaatleri ön planda tutulmaktadır. Bilge, s. 5-6.

² Jauernig, s. 284-285.

³ İtalyan Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 360(4).

şekilde uygulanması açısından büyük bir rol oynar. Ancak bu erişimin sınırsız olması, önemsiz davaların temyiz incelemesinin artmasına yol açarak hem içtihatların gelişimini gölgeleyebilir hem de kanun yolu denetiminin süresini uzatabilir.

Sıçramalı temyiz⁴, ilk derece mahkemelerinin nihai kararlarının istinaf incelemesine tâbi olmadan doğrudan temyiz incelemesine konu olmasıdır. Üç kademeli⁵ yargılama sistemlerinde, genel kural ilk derece mahkemelerinin nihai kararlarına karşı önce istinafa, istinaf incelemesinden sonra temyize konu kılınmasıdır. Sıçramalı temyizde bu kuraldan sapılmakta, istinaf derecesi atlanarak doğrudan temyize başvurulabilmektedir.

I. FARKLI ULUSAL HUKUK SİSTEMLERİ VE EVRENSEL NORMATİF PERSPEKTİF BAKIMINDAN TEMYİZİN AMACI

Temyiz, modern hukuk sistemlerinde adaletin sağlanması, hukukun birliğinin korunması ve bireysel hakların güvence altına alınması gibi çok katmanlı amaçlara hizmet eden temel bir yargısal denetim mekanizmasıdır. Temyizin bu çok yönlü doğası,⁶ birçok hukuk sistemi üzerinden detaylı bir şekilde ele alınmakta; bu sistemlerdeki temyiz süreçlerinin hem bireysel hakların korunmasına hem de hukukun sistematik gelişimine yönelik işlevleri irdelenmektedir.⁷

Alman hukukunda temyiz (*Revision*)⁸, Federal Yüksek Mahkeme

⁴ Türk hukukunda bu kavramı ifade etmek üzere, “atlamalı temyiz” ve “sıçramalı temyiz” ifadeleri kullanılmaktadır. Öğretide, sıçramalı temyiz ifadesini tercih edenler için bkz. Yıldırım, s. 57; Alangoya, s. 18; Alangoya/ Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 539; Taşpınar Ayvaz, s.157; Akil, s. 394; Pekcanitez/Yeşilırmak, s. 2794; Öztekin, İstinaf, s. 537; Tanrıver, s. 90; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan, s. 42; Üstündağ, s. 823; Yılmaz, İstinaf, s. 73. “Atlamalı temyiz” ifadesini kullananlar için bkz. Arslan /Yılmaz /Taşpınar Ayvaz /Hanağası, s. 608 (yazarların eserlerinin güncel baskıları incelenmiş olup, bu ifadeye en son 2017 baskısında yer verildiği tespit edilmiştir); Bulut, s. 153. Doğrudan temyiz ifadesi için bkz. Yılmaz, Şerh, s. 5000; Özkes/Akkaya, s. 4016; Görgün/Börü/Kodakloğlu, s. 832.

⁵ Derece yargılaması ile kast olunan uyuşmazlığın esası hakkında inceleme yapıp, esas hakkında nihai karar verilebilen ilk derece yargılaması ve istinaf yargılamasıdır. Buna karşılık uyuşmazlığın esası hakkında karar verme yetkisi bulunmayan, incelediği kararı onama ve bozmakla sınırlı karar verebilen üst mahkeme, derece mahkemesi değildir. Bu hususta bkz. Öztekin, İstinaf, s. 29-30.

⁶ Temyiz kanun yolunun amacına ilişkin mukayeseli hukuktaki görüşler için bkz. Yıldırım/ Aşit, s. 875-890.

⁷ Rapp, Final Appeal, s. 3-5.

⁸ Kanun yollarının amacı hakkında Alman öğretisindeki tartışmalar için bkz. Yıldırım, s. 5-23.

(Bundesgerichtshof-BGH) tarafından yürütülen bir süreç olup, hukukun birliğini sağlama (*einheitliche Rechtsprechung*) ve geliştirme (*Rechtsfortbildung*) gibi iki temel amaca hizmet eder.⁹ BGH'nin temyiz sürecindeki rolü, alt mahkemelerin kararlarındaki maddi hataları düzeltmekten ziyade, hukukun genel ilkelerinin tutarlı bir şekilde uygulanmasını ve sistematik olarak ilerlemesini temin etmektir.¹⁰ Bu, temyizın bireysel uyuşmazlıkların çözümünden çok, hukukun teorik ve pratik birikimini şekillendirme işlevine odaklandığını gösterir.¹¹

Temyizin bu amaçlarının, özellikle kabule bağlı temyiz sisteminde öngörülen üç temel gerekçe (*Zulassungsgrund*) aracılığıyla somutlaştığı ifade edilmektedir: ilkesel öneme sahip hukukî meseleler (*Grundsatzbedeutung*), hukukun geliştirilmesi gereği (*Rechtsfortbildung*) ve yargı uygulamasında birlik sağlanması (*Sicherung einer einheitlichen Rechtsprechung*).¹² Bu gerekçelerden ilki olan “ilkesel öneme sahip meseleler”, bir davada henüz açıklığa kavuşturulmamış ve çok sayıda benzer uyuşmazlıkta ortaya çıkabilecek nitelikteki bir hukukî sorunun temyiz mahkemesi tarafından değerlendirilmesini gerekli kılar; bu yönüyle, hukukun genel ilkelerinin soyut düzeyde açıklanması ve yerleşmesi bakımından belirleyici bir işlev üstlenir. Hukukun geliştirilmesi ise, mevcut hukukî normların yeni toplumsal veya ekonomik koşullara uyarlanmasını sağlayarak hukukun dinamik bir yapıda gelişmesine katkı sunar.¹³ Son olarak, yargı uygulamasında birlik sağlanması ise, hüküm mahkemeleri kararları arasındaki çelişkilileri gidererek hukukun öngörülebilirliğini ve tutarlılığını artırır.¹⁴ Bu bağlamda, BGH'nin temyiz kararları, yalnızca uyuşmazlığın tarafları için değil, aynı zamanda “*rechtskundige Fachkreise*” (hukuk uygulayıcıları) için yol gösterici bir

⁹ Rapp, Final Appeal, s. 74-112.

¹⁰ Weyreuther, s. 1-2; Rapp, Final Appeal, s. 129.

¹¹ Adickes, s. 32.

¹² Rapp, Final Appeal, s. 130-134; Alman hukuk öğretisinde, ilk ve ikinci derece yargılamalarının bir bütün olarak değerlendirildiği anlayışı benimsendiğinden, bu denetim işlevi istinaf aşaması için de geçerliliğini korumaktadır. Temyiz aşamasında ise bu denetim işlevine ek olarak, objektif hukukun korunması ve geliştirilmesi de amaçlanmaktadır. Ayrıca, yargılamanın nihai hedefinin mutlak anlamda gerçeği ortaya çıkarmak olmadığı, bilakis bu hususun hakkın tespitine yönelik zorunlu bir araç niteliği taşıdığı ileri sürülmektedir. Zira gerçeğin tespit edilemediği bir durumda adaletten söz etmek mümkün olamayacağından, yargılamanın temel işlevinin gerçeği esas alınması suretiyle somut bir hakkın sağlanması olduğu savunulmaktadır. Yıldırım, s. 5.

¹³ Rapp, Final Appeal, s. 133.

¹⁴ Henke, s. 109; Rapp, Final Appeal, s. 134-138.

rehber niteliğindedir.¹⁵

Temyizin bu yapısı, Alman hukukunda somut olay adaleti (*Individualrechtsschutz*) ile kamu yararı (*Allgemeininteresse*) arasında bir denge kurmayı amaçlar.¹⁶ Bu dengenin, temyiz yargılanmasında yalnızca hukukî meselelere (*Rechtsfrage*) odaklanması ve maddi vakıaların değerlendirilmesinin (*Tatfrage*) alt mahkemelere bırakılması suretiyle sağlandığını ifade edilmektedir.¹⁷ Örneğin, hukukun yanlış uygulanması (*Rechtsanwendungsfehler*¹⁸) veya mutlak temyiz nedenleri (*absolute Revisionsgründe*¹⁹) gibi temyiz sebepleri, temyizin hukukun doğru uygulanmasını denetleme işlevini somutlaştırır. Bu çerçevede, Alman hukukunda temyizin bireysel hakların korunmasından çok, hukukun sistematik bütünlüğünü ve normatif gelişimini önceleyen bir mekanizma olarak konumlandığını kabul etmek gerekir.

Fransız Medenî Usûl Kanunu'nun (*Code de Procédure Civile - CPC*) 604. maddesi uyarınca, bir kararın hukuka aykırı olması ("*non-conformité du jugement aux règles de droit*") halinde bozulması gerekmektedir. Fransız temyiz sistemi, Alman modeline benzer şekilde, esas itibarıyla hukukî denetimle sınırlıdır. Somut vakıaların tespit edilmesi ve incelenmesi ilk derece mahkemeleri ile istinaf mahkemelerinin yetki alanına girerken, Fransız Yargıtayı (*Cour de Cassation*) yalnızca hukukî hataları (*erreurs de droit*) incelemektedir.²⁰ Bu sistem, temyiz sürecini bireysel uyuşmazlıkların çözümünden ziyade, modern bir hukuk sisteminin inşası için hukuk kurallarının ülke genelinde yeknesak yorumlanması suretiyle normatif birliğin sağlanması amacıyla şekillendirmiştir.²¹

Cour de Cassation'nın tarihsel konumu gereği, yalnızca hukukî inceleme yapan bir mahkeme olduğu kabul edilmektedir.²² Boré'ye göre, temyiz incelemesi, alt mahkeme tarafından tespit edilen vakıalar

¹⁵ Rapp, Final Appeal, s. 224.

¹⁶ Rapp, Final Appeal, s. 5.

¹⁷ Yıldırım, s. 7; Rapp, Final Appeal, s. 155-157.

¹⁸ Rapp, Final Appeal, s. 136.

¹⁹ Rapp, Final Appeal, s. 141.

²⁰ Tok, s. 98-99.

²¹ Tok, s. 100; Teomete Yalabık, s. 63.

²² Faye, s. 14.

çerçevesinde gerçekleştirilmekte ve delil değerlendirmesi temyiz merciinin görev alanına girmemektedir.²³ Tarafların yeni delil sunması kural olarak dikkate alınmamakta ve sadece hukukî nitelendirme açısından bir inceleme yapılmaktadır.²⁴ Bununla birlikte, hukukî değerlendirme ile vakıa tespitleri arasındaki ayrımın her zaman kesin çizgilerle belirlenemeyeceği de kabul edilmektedir.²⁵ Özellikle gerekçelendirme eksikliği veya çelişkisi (“*motivation inexacte ou insuffisante*”) gibi durumlarda ya da ispat yükünün dağılımına ilişkin meselelerde, Cour de Cassation’nun ilk derece mahkemesinin değerlendirmesine belirli ölçüde müdahale edebildiği görülmektedir.²⁶

Cour de Cassation, hukukun uygulamasının birliğini ve teorik tutarlılığını koruma işlevi çerçevesinde, ilke kararları (*arrêt de principe*) verme yetkisine sahiptir.²⁷ Bu kararlar, hukukun yorumunda yeknesaklık sağlamak ve alt mahkemeler için bağlayıcı bir rehber niteliği taşımaktadır.²⁸ Ayrıca, kararın tarafları açısından artık sonuç doğurmasa dahi hukuka aykırı bir içtihadı düzeltmek amacını taşıyan hukukun yararı için temyiz mekanizması (*cassation dans l’intérêt de la loi*) sayesinde, kesinleşmiş kararlar dahi hukukun sistematik bütünlüğü adına bozulabilmektedir.²⁹ Bu uygulama, temyiz merciinin yalnızca bireysel adalet arayışına hizmet eden bir yapı olmaktan çıkıp, hukukun teorik çerçevesini denetleyen ve şekillendiren bir kurum olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Fransız temyiz sisteminin bu yapısı, Fransız Danıştay ve Yargıtayı nezdinde özel olarak yetkilendirilmiş avukatlar (*avocats au Conseil d’État et à*

²³ Boré/ Boré, para. 250.

²⁴ Rapp, Final Appeal, s. 295

²⁵ Rapp, Final Appeal, s. 295

²⁶ Rapp, Final Appeal, s. 295

²⁷ Tok, s. 185, 389-390.

²⁸ Tok, s. 185.

²⁹ Konuralp/Hanağası, s. 1797.

la Cour de Cassation)³⁰ tarafından desteklenmektedir.³¹ Bu avukatlar, karmaşık hukukî meseleleri tespit etme ve temyiz sürecinin teknik gerekliliklerini yerine getirme konusunda uzmanlaşmıştır.³² Böylece, Cour de Cassation'un yalnızca bir hata düzeltme merci olmaktan çıkıp, hukukun gelişimine yön veren bir otoriteye dönüşmesini sağlayan bir filtre mekanizması işlevi görmektedir.³³ Sonuç olarak, Fransız temyiz sistemi, bireysel uyuşmazlıkların çözümünü aşarak, hukukun teorik tutarlılığını ve evrensel normlarla uyumunu güvence altına alan bir denetim mekanizması olarak işlev görmektedir.

İngiliz hukukunda temyiz, UK Supreme Court'un yetki alanında, bireysel hakların korunması ile hukukun içtihat birikiminin (*precedent*) geliştirilmesi arasında bir denge kurmayı amaçlar. Taylor and Another v Lawrence and Another [2002] EWCA Civ 90 davasında, temyiz mekanizmasının iki temel amaca hizmet ettiği vurgulanmaktadır. İlk olarak, somut olay adaletinin sağlanması amacıyla hatalı yargı kararlarının düzeltilmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda, temyiz merciinin görevi, somut olayda hukukun doğru uygulanıp uygulanmadığını denetlemek suretiyle taraflar arasında adil bir yargılama sürecini güvence altına almaktır. İkinci olarak, temyiz yalnızca bireysel uyuşmazlıkları çözmekle kalmayıp, hukukun geliştirilmesi, yorumlanması ve emsal içtihatların oluşturulması suretiyle yargıya duyulan kamu güvenini koruma işlevi görmektedir.³⁴ Temyizin bu sistemdeki temel hedefinin, hukukun doğru yorumunu garanti altına almak ve bağlayıcı içtihatlar oluşturmak olduğu belirtilmektedir.³⁵ Bu, temyiz bireysel

³⁰ İdari yargının en yüksek mahkemesi ve adli yargının en yüksek mahkemesinde görev yapma yetkisine sahip olan bu özel avukatlar bir kamu görevlisi (*officier ministériel*) statüsünde olup, temyiz başvurularında hukukî temsil yetkisine sahiptir. Yargı kararının yürürlükteki hukuka aykırılık teşkil ettiği durumlarda, müvekkilinin hak ve menfaatlerini savunma görevini üstlenir. Ayrıca, müvekkiline karşı yapılan temyiz başvurularında da hukukî savunma ve danışmanlık hizmeti sunar. La Justice en France, "L'avocat au Conseil d'État et à la Cour de cassation", (<https://www.justice.gouv.fr/justice-france/acteurs-justice/professionnels-du-droit/lavocat-au-conseil-detat-cour-cassation>), Erişim Tarihi: 19.03.2025).

³¹ La Justice en France, "L'avocat au Conseil d'État et à la Cour de cassation", (<https://www.justice.gouv.fr/justice-france/acteurs-justice/professionnels-du-droit/lavocat-au-conseil-detat-cour-cassation>), Erişim Tarihi: 19.03.2025).

³² La Justice en France, "L'avocat au Conseil d'État et à la Cour de cassation", (<https://www.justice.gouv.fr/justice-france/acteurs-justice/professionnels-du-droit/lavocat-au-conseil-detat-cour-cassation>), Erişim Tarihi: 19.03.2025).

³³ Rapp, Final Appeal, s. 276.

³⁴ Taylor and Another v Lawrence and Another [2002] EWCA Civ 90.

³⁵ Austin v Mayor and Burgesses of the London Borough of Southwark [2010] UKSC 28.

uyuşmazlıkların çözümünden çok, hukukun toplum üzerindeki etkisini şekillendirme işlevine odaklandığını gösterir. Bu sistemde temyiz, somut olay adaleti ile kamu yararı arasında bir köprü kurarak hukukun pragmatik gelişimine katkı sunduğu vurgulanmaktadır.³⁶

Türk hukuk öğretisinde, temyiz kanun yolunun amacı³⁷ hususunda farklı yaklaşımlar ortaya konmuştur.³⁸ Öğretideki yaklaşımlar esasen iki temel eksende toplanmaktadır: Bir yanda temyiz, somut uyuşmazlıklarda adil ve doğru kararların tesisini sağlayarak bireysel menfaatleri koruma işlevi; diğer yanda ise hukuk kurallarının ülke genelinde tutarlı ve yeknesak bir şekilde uygulanmasını güvence altına alarak kamu yararına hizmet eden sistemik bir rolü bulunmaktadır. Ancak öğretilde, bu amaçların birbirinden ayrılamayacağı ve birlikte yargılamanın nihai amacı olan adaletin sağlanmasına hizmet ettiği yönünde üçüncü bir görüş de bulunmaktadır.³⁹

Temyiz incelemesinin hukuka uygunluk denetimiyle sınırlı tutulması, uyuşmazlığın maddi esasına müdahale edilmemesi ve kural olarak dosya üzerinden yapılması gibi yapısal nitelikler, bu kanun yolunun bireysel uyuşmazlıklardan ziyade hukuk düzeninin bütünlüğüne odaklandığını ortaya koymaktadır.⁴⁰ Bu bağlamda, kanunun objektif iradesinin yargı kararlarına yansıtılması,⁴¹ Anayasa'nın 10. maddesinde teminat altına alınan eşitlik ilkesinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir.⁴² Söz konusu ilke, hukukun benzer koşullardaki bireyler için tutarlı bir şekilde uygulanmasını zorunlu kılarak hukukî öngörülebilirlik ve eşitlik ilkelerini güçlendirmektedir.⁴³ Bu doğrultuda temyiz, kamu düzeninin korunması ile bireylerin hak arama özgürlüğünden doğan menfaatlerini uzlaştıran çift katmanlı bir mekanizma

³⁶ Blom-Cooper/ Drewry, s. 18.

³⁷ Deren Yıldırım'a göre, kanun yolunun amacı, usul kanunlarından ziyade anayasa hukukunda aranmalıdır. Amacın doğru tespiti, hükümlerin yorumunda kolaylık sağlar. Deren Yıldırım'a göre, bu görüş, kanun yolunun anayasal çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Deren Yıldırım, s. 3, 4.

³⁸ Bu farklı yaklaşımlar için bkz. Yıldırım/Aşit, s. 68-76; Öztekin, İstinaf, s. 44-55; Yıldırım, s. 23-26; Öztekin, Temyiz, s. 3-17; Budak/Karaaslan, s. 404.

³⁹ Yılmaz, Yasayollarına Başvuru, s. 131-155.

⁴⁰ Öztekin, Temyiz, s. 67; Akkaya, s. 73.

⁴¹ Öztekin, İstinaf, s. 54.

⁴² Kuru, s. 4942.

⁴³ Kuru, s. 4942.

olarak işlev görmektedir.⁴⁴

Bununla birlikte, öğretilerdeki bir diğer görüş, temyiz ve genel olarak kanun yolu mekanizmalarının yalnızca kamu yararını önceleyen bir araç olarak nitelendirilmesinin, hukuk devleti ilkesi açısından eleştiriye açık olduğunu savunmaktadır.⁴⁵ Bu görüşe göre, istinaf ve temyiz süreçlerinin tarafların iradesine bağlı olarak işletilmesi, hukukî yarar koşuluna tâbi tutulması ve yargılama giderlerinin taraflarca karşılanması, bu mekanizmaların bireysel adalet arayışını önceliklendiren bir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir.⁴⁶

Temyizin amacı, yalnızca teorik bir tartışma konusu olmayıp, aynı zamanda bu denetim mekanizmasının kapsam ve sınırlarının belirlenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Eğer temyizın temel işlevi, mahkeme kararlarının maddi gerçeğe uygunluğunu sağlamak ise, kararların hem olgusal hem de hukukî boyutlarıyla kapsamlı bir şekilde denetlenmesi gerekmektedir.⁴⁷ Buna karşılık, temyizın amacı hukuk kurallarının doğru uygulanmasını ve içtihat birliğini temin etmekle sınırlıysa, hukuka uygunluk denetimiyle yetinilmesi yeterli kabul edilmektedir.⁴⁸ Özetle, bu bağlamda temyizın amacı ile Yargıtay'ın görev ve yetkileri arasındaki ilişkiye işaret ederek, temyizın hangi işlevi üstlendiğinin, yüksek mahkemenin denetim çerçevesini doğrudan şekillendirdiğini vurgulamaktadır.⁴⁹ Bu bakış açısına göre temyiz, yalnızca bir usul aracı olmanın ötesinde, adaletin tecellisi ve hukukun sistematik işleyişinin sağlanması açısından stratejik bir kurum olarak değerlendirilmektedir. Yargıtay'ın içtihatları da temyizın bu çok katmanlı niteliğini yansıtmaktadır. Güncel içtihatlarda Yargıtay, temyizın üç temel işlevini öne çıkarmaktadır: yargı kararlarının ülke genelinde tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlamak, içtihatlar aracılığıyla hukukun gelişimine katkıda bulunmak ve hatalı kararların düzeltilmesi yoluyla bireysel hakları korumak.⁵⁰ Bu işlevler, temyizın kamu yararı ile bireysel yararı bir arada gözeten bütüncül bir denetim mekanizması olduğunu ortaya koymaktadır.

⁴⁴ Özetle, Temyiz, s. 67; Akkaya, s. 72-73.

⁴⁵ Yıldırım / Aşit, s. 889.

⁴⁶ Yıldırım/Aşit, s. 889.

⁴⁷ Özetle, İstinaf, s. 45.

⁴⁸ Özetle, İstinaf, s. 45.

⁴⁹ Özetle, İstinaf, s. 52.

⁵⁰ Yıldırım / Aşit, s. 890.

Anayasa Mahkemesi de benzer bir yaklaşımla, kanun yollarını bireyler ve toplum için adaleti teminat altına alan, yargıya olan güveni pekiştiren ve kararların üst denetimini olanaklı kılan kurumsal yapılar olarak nitelendirmektedir.⁵¹ Bu perspektif, temyizın yalnızca teknik bir denetim aracı olmadığını, aynı zamanda demokratik hukuk devletinde yargı sisteminin meşruiyetini güçlendiren temel bir unsur olduğunu vurgulamaktadır.

Kanaatimizce, temyiz kanun yoluna başvuruya ilişkin sınırlamaların daha fazla olması, temyiz incelemesinde vakıalara uygun denetimi yapılmayıp, hukuk kuralarının doğru uygulanıp uygulanmadığına yoğunlaşması ve içtihadı birleştirme kararlarının niteliği gibi temel özellikleri düşünüldüğünde temyizın amacının istinaftan farklı olduğu sonucuna varılır. İstinaf kanun yolunda, yalnızca hukuka uygunluk değil vakıalara uygunluk incelemesi de yapılabildiğinden, somut olay adaletini sağlama amacı ön plandadır. Temyiz kanun yolunda ise, ülke genelinde hukukun yeknesak uygulanmasını sağlamak amacı öncelenmektedir. Bu durum, üniter devlet yapısının bir gereğidir.⁵² Üniter devlette, hukukun ülke genelinde yeknesak uygulanmasının sağlanmasına yönelik yargısal mekanizma temyiz kanun yolu olup, bunu sağlayan merci ise, kararları alt derece mahkemelerini bağlayan yüksek mahkemedir. Sonuç olarak, temyiz kanun yolu, somut uyumsuzlukları hukuka uygunluk incelemesine tâbi tutmak suretiyle hukukun uygulanmasında birliğin sağlanması ve hukukun gelişimine katkı sunma amaçlarına yönelmiş bir kanun yoludur.

II. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA SIÇRAMALI TEMYİZ

İstinaf ve temyiz yargılamasının hukukun gelişimine katkı sağlama işlevini güçlendirmek amacıyla çeşitli düzenlemeler öngörülse de, temelde yapısal bir sorun varlığını sürdürmektedir. Özellikle, geniş toplumsal etki doğurabilecek ve hukukî açıdan genel ilke niteliği taşıyan meseleler, çeşitli sebeplerle istinaf veya temyiz aşamasına taşınmamaktadır. Taraflar, çoğu zaman yüksek yargılama giderleri, uzun süren dava süreçleri ve hukukî belirsizlik riskleri nedeniyle istinaf veya temyiz başvurusunda bulunmaktan kaçınmakta veya bilinçli olarak bu haktan feragat etmektedir. Keza, kanun

⁵¹ AYM, T. 14.01.2015, E. 2014/164 K. 2015/12, RG, T. 22.5.2015, S. 29263.

⁵² Üniter devlet ilkesi, yargı teşkilatının da bütünlük arz etmesini zorunlu kılar. Her ne kadar yargı teşkilatı, yapısı gereği birden çok mahkemeden oluşsa da bu mahkemelerin tamamı aynı yargı organının parçalarıdır. Nitekim bu mahkemelerce verilen kararların temyiz yoluyla denetimi, aynı ve tek yüksek mahkeme (örneğin Yargıtay) tarafından gerçekleştirilir. Bkz. Gözler, s. 85.

yollarına ilişkin parasal sınırlar da toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren küçük müddeabihli uyuşmazlıkların kanun yolu incelemesine tâbi olmasını engelleyebilmektedir. Bu durum, yargı sisteminin hukukî belirlilik sağlama ve içtihat oluşturma işlevini zayıflatmakta, aynı zamanda benzer nitelikteki hukukî uyuşmazlıklarda tutarsız kararların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, bireysel başvuru mekanizmasını destekleyecek tamamlayıcı usul araçlarının geliştirilmesi, istinaf ve temyiz sürecinin daha erişilebilir hale getirilmesi ve hukukî meselelerin ön eleme mekanizmalarıyla erken aşamada sınıflandırılmasına yönelik reformlar uzun süredir tartışılmaktadır. Bu tartışmalar ışığında, aşağıda farklı hukuk sistemlerindeki sıçramalı temyiz sistemleri ele alınacaktır.

A. Fransız Hukukunda Sıçramalı Temyiz

Fransız medenî usûl hukuku bakımından doğrudan sıçramalı temyiz bulunmasa da bu kurumla benzerlik arz eden iki kurumdan bahsedilebilir. Bunlardan ilki, *Cour de Cassation*'dan bağlayıcı olmayan ancak hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde yol gösterici nitelik taşıyan karar alınmasını sağlayan görüş talebi (*saisine pour avis*) kurumudur. İkinci ise, ilk derece mahkemelerinde ileri sürülen anayasaya aykırılık iddiasının belirli şartlar altında istinaf aşaması atlanarak doğrudan temyiz mahkemeleri olan *Conseil d'État* ya da *Cour de Cassation* tarafından incelenmesini sağlayan *question prioritaire de constitutionnalité* (QPC) mekanizmasıdır.

1. Görüş Talebi (*saisine pour avis*)

Fransız medenî usûl hukukunda yer alan görüş talebi (*saisine pour avis*) kurumu, yargı mercilerinin hukukî belirsizlikler karşısında *Cour de cassation*'dan bağlayıcı olmayan ancak yönlendirici nitelikte bir içtihadi görüş almasını sağlayan özgün bir mekanizmadır. Bu usul, Fransız Medenî Usûl Kanunu'nun (*Code de procédure civile*) 1031-1 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olup, dayanağını Fransız Yargı Teşkilatı Kanunu'nun (*Code de l'organisation judiciaire*) L. 441-1 maddesinden almaktadır. Uygulamada, özellikle yeni ortaya çıkan, tereddüt uyandıran ya da yüksek mahkeme içtihatlarında henüz açıklık kazanmamış hukukî meselelerde kullanılmaktadır.⁵³ Böylelikle, yargı içtihatlarının birliği ve hukuk güvenliği sağlanmakta; ilk derece mahkemeleri ile istinaf mercilerinin doğru yönde kararlar vermesi teşvik edilmektedir.

⁵³ Rapp, Final Appeal, s. 434.

1031-1. maddeye göre hâkim, *Cour de cassation*'dan görüş talebini değerlendirdiğinde, tarafları ve savcılığı bu konuda haberdar etmek zorundadır; aksi takdirde başvuru usulden reddedilir.⁵⁴ Taraflara, görüşlerini yazılı olarak sunmaları için bir süre tanınır.⁵⁵ Bu sürenin sonunda ya da tarafların görüşleri geldikten sonra, hâkim, temyiz merciine yönelttiği somut hukukî soruyu içeren ve itiraza tâbi olmayan bir karar ile görüş talebinde bulunabilir.⁵⁶ Görüş talebi yapıldığında, mahkeme esas hakkında karar vermeyi, bir karara veya işleme ihtiyaç duyulması sebebiyle erteleme anlamına gelen *sursis à statuer* müessesisiyle erteler. Ancak, kanun veya yönetmelik ile karar verilmesi için üç ayı aşmayan ya da acil süreler öngörülümüşse, bu erteleme uygulanmaz.⁵⁷

Saisine pour avis, usul ekonomisine de hizmet etmektedir. Mahkemeler, olası temyiz nedenlerini daha baştan bertaraf edebilecek şekilde kararlarını yüksek mahkemenin görüşleri doğrultusunda şekillendirebilmektedir. Bununla birlikte, görüşlerin bağlayıcı olmaması, yani *Cour de cassation*'ın verdiği görüşe uyulmasının zorunlu tutulmaması, uygulamada görüşün etki gücünü azaltabilir. Ne var ki, yüksek mahkeme tarafından verilen bu görüşler çoğu zaman yol gösterici nitelikleri sayesinde yargı pratiğinde büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, 1031-6. madde uyarınca, verilen görüşün *Journal officiel de la République française*'de yayımlanabilmesi⁵⁸, söz konusu görüşün kamuoyu ve diğer yargı organları üzerindeki normatif etkisini pekiştirmektedir.

Fransız Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda sürece dair şekli düzenlemelere de ayrıntılı olarak yer verilmiş olup, anılan Kanun'un 1031-2. maddesine göre, görüş talebi, tarafların yazılı beyanlarıyla birlikte *Cour de cassation*'a gönderilir ve bu husus taraflara da bildirilmesi gereği düzenlenmiştir.⁵⁹ Gerekli olduğu durumlarda (örneğin temyiz merci avukatıyla temsilin zorunlu olduğu durumlarda), taraf beyanlarının *Conseil d'État* ve *Cour de cassation* nezdinde yetkili avukatlarca imzalanması şarttır (m. 1031-4). Ayrıca, başvuru, *Cour de cassation* başsavcılığına da iletilerek savcılığın katılımı sağlanır (m. 1031-5). Tüm bu süreçler, *Cour de cassation*'ın üç ay içinde görüş bildirmesi yükümlülüğü çerçevesinde işler (m. 1031-3) ve görüş

⁵⁴ Fransız Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 1031-1

⁵⁵ Fransız Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 1031-1

⁵⁶ Fransız Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 1031-1

⁵⁷ Fransız Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 1031-1

⁵⁸ Fransız Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 1031-6

⁵⁹ Fransız Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 1031-2

hem başvuruyu yapan mahkemeye hem de taraflara resmî olarak bildirilir (m. 1031-7).

2. Temyiz Mahkemesinde Somut Norm Denetimi (*question prioritaire de constitutionnalité* - QPC)

Fransız yargılama hukukunda doğrudan sıçramalı temyiz kurumuyla tam anlamıyla örtüşmese de, istinaf aşamasının atlanarak doğrudan temyiz mahkemeleri olan *Conseil d'État* ya da *Cour de Cassation* tarafından değerlendirmeye alınmasına olanak tanıyan *question prioritaire de constitutionnalité* (QPC) mekanizmasının incelenmesi faydalı olacaktır.

QPC, 23 Temmuz 2008 anayasa reformuyla kabul edilen ve 1 Mart 2010'da yürürlüğe giren, anayasa yargısında köklü bir yenilik olarak öne çıkar. Fransız Anayasası'nın 61-1. maddesiyle oluşturulan bu mekanizma, *Conseil constitutionnel*'e, yasaların yürürlüğe girdikten sonra (*a posteriori*) anayasaya uygunluğunu denetleme yetkisi tanıdığı; böylece, 1958'den beri yalnızca önceden (*a priori*) yapılan denetimlere yeni bir yol eklemiştir.⁶⁰ QPC, bir yargılama sürecinde, yasama hükümlerinin anayasal hak ve özgürlüklere aykırı olduğunun iddia edilmesi durumunda, *Conseil d'État* veya *Cour de Cassation* aracılığıyla *Conseil constitutionnel*'e ulaşabilir. Önemli bir özelliği, QPC'nin istinaf aşaması atlanarak doğrudan temyiz mahkemeleri (*Conseil d'État* veya *Cour de Cassation*) tarafından incelenmeye alınabilmesi ve buradan *Conseil constitutionnel*'e yönlendirilebilmesidir. Bu mekanizma, özellikle ciddi anayasal meselelerde hızlı ve etkili bir denetim sağlamak amacıyla tasarlanmıştır.⁶¹ Reformun hedefleri, bireylere anayasal haklarını savunma hakkı sunmak, anayasaya aykırı yasama hükümlerini hukuk düzeninden çıkarmak ve anayasanın iç hukukta üstünlüğünü güvence altına almaktır.⁶² Öğretide, QPC'nin birey odaklı anayasa yargısını güçlendirdiği, bu yolla *Conseil constitutionnel*'in rolünü yeniden tanımladığı ve anayasal normların etkinliği artırdığı ifade edilmektedir.⁶³

QPC prosedürü, adli ve idari yargı mercilerinde, yargılamanın herhangi bir aşamasında (ilk derece, istinaf veya temyiz) taraflardan birinin

⁶⁰ Badinter, s. 777.

⁶¹ Guillaume, s. 16.

⁶² Denoix de Saint Marc, Allocution à l'occasion d'une rencontre avec une délégation de la Cour constitutionnelle fédérale d'Allemagne, 16 Şubat 2011, (<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-membres/la-question-prioritaire-de-constitutionnalite>, Erişim Tarihi: 20.03.2025)

⁶³ Badinter, s. 777-778.

talebiyle başlatılabilir; ancak hâkim tarafından kendiliğinden bu prosedür işletilemez. Talebin kabulü için üç kriter aranmaktadır:

(1) tartışılan hükmün dava veya yargılama süreciyle bağlantılı olması ya da kovuşturmanın temeli olması,

(2) *Conseil constitutionnel* tarafından daha önce anayasaya uygun bulunmamış olması (değişen koşullar hariç),

(3) sorunun ciddi bir hukukî mesele barındırması.⁶⁴

Bu kriterler, *Conseil d'État* ve *Cour de Cassation*'ın ön değerlendirme süreci yoluyla yalnızca ciddi ve genel öneme sahip soruların *Conseil constitutionnel*'e iletilmesini sağlar. Örneğin, 2010 yılında *Conseil constitutionnel*, bir yasama hükmünün yüksek mahkemelerin yerleşik içtihatlarıyla kazandığı anlamın da QPC yoluyla denetlenebileceğini belirtmiştir (örn. n° 2010-39 ve 2010-52 QPC).⁶⁵ Bu, QPC'nin yalnızca yasa metinlerini değil, yargısal içtihatları da kapsayan geniş bir denetim sunduğunu gösterir. Ancak, bu süreçte *Conseil constitutionnel*'in anayasaya uygunluk denetimiyle sınırlı kalması ve diğer mahkemelerin görev alanlarına müdahaleden kaçınması gerektiği vurgulanmaktadır.⁶⁶

QPC'nin “öncelikli” niteliği, 10 Aralık 2009 tarihli organik yasayla⁶⁷ açıkça düzenlenmiş olup, anayasal uygunluk denetiminin uluslararası anlaşmalara uygunluk denetiminden önce yapılmasını zorunlu kılmaktadır.⁶⁸ Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 2010 tarihli Aziz Melki (C-188/10) ve Sélim

⁶⁴ Denoix de Saint Marc, Allocution à l'occasion d'une rencontre avec une délégation de la Cour constitutionnelle fédérale d'Allemagne, 16 Şubat 2011, (<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-membres/la-question-prioritaire-de-constitutionnalite>, Erişim Tarihi: 20.03.2025).

⁶⁵ Denoix de Saint Marc, Allocution à l'occasion d'une rencontre avec une délégation de la Cour constitutionnelle fédérale d'Allemagne, 16 Şubat 2011, (<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-membres/la-question-prioritaire-de-constitutionnalite>, Erişim Tarihi: 20.03.2025).

⁶⁶ Denoix de Saint Marc, Allocution à l'occasion d'une rencontre avec une délégation de la Cour constitutionnelle fédérale d'Allemagne, 16 Şubat 2011, (<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-membres/la-question-prioritaire-de-constitutionnalite>, Erişim Tarihi: 20.03.2025).

⁶⁷ Fransa'da anayasa değişikliklerine ilişkin yasalar ile olağan yasalar arasında üçüncü bir yasa türü olarak bulunan, genellikle kamu güçlerinin örgütlenişine ve işleyişine ilişkin olan, sadece anayasanın yetki verdiği konularda çıkarılabilen bir nevi anayasa kuralı olan yasalara organik yasa denilmektedir. Bkz. Bakırcı, s. 229-230.

⁶⁸ Bu, anayasanın iç hukuk düzeninde üstünlüğünü pekiştirirken, *Conseil constitutionnel*'in anayasa yargısındaki uzmanlaşmış rolünü güçlendirmektedir. *Conseil d'État* ve *Cour de Cassation* ise uluslararası anlaşmalara uygunluk denetimini sürdürebilir.

Abdeli (C-189/10) kararında⁶⁹, QPC'nin öncelikli yapısının AB hukukuyla uyumlu olduğunu teyit etmiş; ulusal mahkemelerin hem QPC taleplerini hem de AB hukukuyla ilgili ön karar taleplerini eş zamanlı ele alabileceğini belirtmiştir. *Conseil constitutionnel*, QPC talebiyle karşılaştığında üç ay içinde karar verir; anayasaya aykırılık tespit edilirse, ilgili hüküm hukuk düzeninden çıkarılır ve bu karar erga omnes etki doğurur. Mart 2010 ile Aralık 2024 tarihleri arasındaki 1128 QPC kararının yaklaşık %58'si uygunluk, %21'i aykırılık ve %21'i kısmen uygun kısmen ret ve diğer inceleme sonucuyla neticelenmiş; bu, mekanizmanın etkili ve dengeli bir şekilde işlediğini ortaya koymuştur.⁷⁰ QPC, bireylerin anayasal haklarını koruma kapasitesini artırırken, *Conseil constitutionnel*'in tarafsız bir anayasal denetim organı olarak konumlanmasını gerektirir.⁷¹

B. Birleşik Krallık'ta *Leapfrogging* Mekanizması: Temyiz Sürecinde Merci Atlama

Birleşik Krallık hukuk sisteminde, kanun yolu denetiminde temyiz öncesinde ara merci atlama (*leapfrogging*) mekanizması, özellikle hukukî açıdan önemli ve geniş çapta etkili davaların hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulmasını sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu mekanizma, hem *Court of Appeal* (Temyiz Mahkemesi) hem de *UK Supreme Court* (Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi) nezdinde uygulanabilmektedir. Leapfrogging, temyiz sürecinde bir aşamanın atlanarak davanın doğrudan üst mahkemeye taşınmasını mümkün kılmaktadır. Bu yöntem, özellikle hukukun temel ilkelerini ilgilendiren veya kamu yararına etki edebilecek davalarda etkili bir çözüm sunmaktadır.

Birleşik Krallık'ta leapfrogging mekanizmasının en yaygın kullanımı, *Court of Appeal*'e yöneliktir. Bu sistem, 1999 Adalet Erişim Yasası'nın (*Access to Justice Act 1999*) 57(1) maddesi ve Medenî Usûl Kuralları (*Civil Procedure Rules*) (C.P.R.) 52.23(1) hükümleri çerçevesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme, bir yargı mercii kararına karşı kanun yolu başvurusunun geleneksel hiyerarşiden farklı olarak *High Court* veya *County Court*'a değil,

⁶⁹ ABAD Kararı – Melki ve Abdeli, 22 Haziran 2010 (C-188/10 ve C-189/10), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A62010CJ0188>.

⁷⁰ Conseil Constitutionnel, “Bilan statistique”, (<https://www.conseil-constitutionnel.fr/bilan-statistique>), Erişim Tarihi: 20.03.2025)

⁷¹ Denoix de Saint Marc, Allocution à l'occasion d'une rencontre avec une délégation de la Cour constitutionnelle fédérale d'Allemagne, 16 Şubat 2011, (<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-membres/la-question-prioritaire-de-constitutionnalite>), Erişim Tarihi: 20.03.2025)

doğrudan Temyiz Mahkemesi'ne (*Court of Appeal*) yönlendirilmesine olanak tanır. Bu yetki, *Master of the Rolls, iudex a quo* (kararı veren hâkim) veya *iudex ad quem* (temyiz merciinin hâkimi) tarafından kullanılabilir.⁷²

C.P.R. 52.23(1) hükmü, temyiz süreçlerinde istisnai bir yetki tanıyarak, *County Court* veya *High Court* yerine Temyiz Mahkemesinin bir temyiz davasını ele almasını mümkün kılan iki temel alternatif ölçüt ortaya koymaktadır: Bu ölçütler, temyiz başvurusunun, hukukî bir ilke veya uygulama bakımından önemli bir soruna ilişkin olması ya da Temyiz Mahkemesinin davayı görmesini gerektiren sair zorlayıcı bir nedenin bulunmasıdır.⁷³ Bu düzenleme, yargı sisteminin etkinliğini ve uzmanlaşmasını güçlendirmeyi hedeflerken, özellikle kamusal önemi haiz veya karmaşık hukukî sorunlar içeren davaların üst düzey bir mahkeme tarafından çözümlenmesini temin etmektedir. Buna ek olarak, 1999 Adalet Erişim Yasası'nın 57. maddesi, *Master of the Rolls*'a, *County Court* veya Yüksek Mahkemede görülecek bir temyiz davasını Temyiz Mahkemesine yönlendirme hususunda müstakil bir yasal yetki bahşetmektedir. C.P.R. 52.23(2) ise, *Master of the Rolls* veya Temyiz Mahkemesinin, davayı asıl temyiz mahkemesine iade etme yetkisini düzenleyerek, yargısal süreçte esneklik ve dengeyi muhafaza etmektedir.

İngiliz hukukunda, temyiz ve istinaf arasındaki ayrım belirgin olmadığından ve birden fazla temyiz aşamasına sahip olma hakkı tanınmadığından, leapfrogging yalnızca incelemeyi yapacak mahkemenin düzeyini yükselten bir mekanizma olarak işlev görmektedir.⁷⁴ Ancak, İngiliz yargı makamları leapfrogging mekanizmasını kullanma konusunda temkinli davranmaktadır.⁷⁵ Bu yöntem, yalnızca hukukî açıdan önemli ve geniş çapta etkili davalar için tercih edilmekte ve özellikle emsal teşkil edebilecek davaların hızla sonuçlandırılmasını sağlamak amacıyla uygulanmaktadır.⁷⁶

Birleşik Krallık'ta leapfrogging mekanizmasının bir diğer önemli uygulaması, *High Court*'tan doğrudan *UK Supreme Court*'a yapılan başvurulardır. Bu durumda, *Court of Appeal* aşaması atlanarak, dava doğrudan en yüksek mahkemeye taşınabilir. Bu süreç, *High Court* yargıcının takdirine bağlı olarak verilen bir "leapfrog sertifikası" ile başlamaktadır. Bunun

⁷² Rapp, Final Appeal, s. 417.

⁷³ Medenî Usûl Kuralları, 52.23(1).

⁷⁴ Rapp, Final Appeal, s. 417.

⁷⁵ Rapp, Final Appeal, s. 417.

⁷⁶ Rapp, Final Appeal, s. 417.

ardından, UK Supreme Court'un davayı kabul etmesi gerekmektedir. Böylece, Supreme Court, hangi davaların leapfrogging usulüyle kendisine taşınacağını belirleme yetkisini elinde tutmaktadır.

İngiltere Yüksek Mahkemesi, Üst Mahkeme (Lands Chamber) tarafından verilen bir karara ilişkin leapfrog temyizine izin vermiştir. İlgili temyiz, Commonhold and Leasehold Reform Act 2002 (Ortak Mülkiyet ve Kira Sözleşmesi Reformu Yasası 2002) uyarınca «yönetim hakkının» devralınmasına ilişkin yasal bir yorum sorununa odaklanmaktadır.⁷⁷

Elim Court RTM Co Ltd v Avon Freeholders Ltd [2017] davası, Birleşik Krallık'ta Right to Manage (RTM) (Yönetim Hakkı) mekanizmasının uygulanması sırasında ortaya çıkan hukukî sorunları ele alan önemli bir içtihat. RTM, Commonhold and Leasehold Reform Act 2002 kapsamında düzenlenmiş olup, kira sözleşmesi sahiplerine (leaseholders), mülklerinin yönetimini devralma hakkı tanımaktadır. Bu dava, RTM şirketlerinin (Right to Manage Companies) yönetim hakkını devralma sürecinde karşılaştıkları usuli ve hukukî engelleri incelemektedir.

İlgili dava, yalnızca 2002 Yasası'nın 79(6)(a) bendi bağlamında bir yorum meselesi olmaktan çıkıp, daha geniş bir kamu hukuku sorununu da gündeme getirmektedir. Özellikle, mülkiyet hakkının kazanımını düzenleyen yasaların prosedüre ilişkin ihlallere dair açık bir düzenleme getirmediği durumlarda, mahkemelerin bu ihlallerin sonuçlarını nasıl değerlendirmesi gerektiği sorusu önem taşımaktadır. Mahkemeler, yasa koyucunun sessiz kaldığı durumlarda, bu eksikliğin yasa maddesinin amacına uygun olarak mı, yoksa yasa koyucunun niyetini aşan bir yorumla mı giderileceği konusunda karar vermek durumundadır. Bu bağlamda, Elim Court kararı ile oluşturulan içtihat, mahkemelerin bu tür yorum sorunlarında nasıl bir metodoloji izlemesi gerektiği konusunda da önemli bir emsal niteliğindedir. Üst Mahkeme'nin leapfrog temyizine izin verirken yaptığı değerlendirme, bu konunun “önemli bir hukukî mesele” olduğu yönündedir. Zira, mahkemeler, mülkiyet ve benzeri hakların kazanımına ilişkin yasaların prosedüre ilişkin ihlallere dair suskun olduğu pek çok uyuşmazlıkta benzer sorularla karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda, Yüksek Mahkeme'nin vereceği karar, yalnızca 2002 Yasası

⁷⁷ Aynı şekilde, yakın tarihli A1 Properties (Sunderland) Ltd v Tudor Studios RTM Company Ltd [2024] UKSC 27 davası, Upper Tribunal (Lands Chamber) kararının doğrudan Yüksek Mahkeme'ye taşındığı ikinci “leapfrog” temyiz olması nedeniyle dikkat çekmektedir. Yüksek Mahkeme, bu kararında Elim Court RTM Co Ltd v Avon Freeholders Ltd [2018] QB 571 davasının emsal niteliğini, uygulanabilirliğini ve kapsamını yeniden değerlendirmiştir.

kapsamındaki yönetim hakkının devralması sürecine ilişkin bir yönlendirme sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda yasaların sessiz kaldığı durumlarda mahkemelerin prosedüre ilişkin ihlalleri nasıl değerlendireceğine dair genel ilkeler de belirleyecektir.

1969 Adalet İdaresi Yasası'nın 12-15. maddeleri (Administration of Justice Act 1969, ss. 12-15), İngiltere ve Galler yargı sisteminde, belirli mahkemelerin kararlarına karşı Temyiz Mahkemesini devre dışı bırakarak UK Supreme Court'a doğrudan temyiz imkânı tanıyan, istisnai nitelikte bir "leapfrog" usulünü düzenlemektedir.⁷⁸ Bu usul, katı koşullara bağlı olup, bu koşullar şu şekilde sıralanabilir:

(i) temyiz, genel kamusal öneme sahip bir hukukî soruna ilişkin olmalıdır;

(ii) bu sorun bir Parlamento Yasası veya ikincil mevzuatın yorumuna ilişkin bulunmalı ya da ilk derece hâkiminin Temyiz Mahkemesi, Lordlar Kamarası veya UK Supreme Court içtihatlarıyla bağlı olduğu bir konuya dayanmalıdır;

(iii) dava hâkimi, yargılama neticesinde veya müteakip 14 gün içinde, davanın UK Supreme Court'a doğrudan temyiz için elverişli olduğunu tasdik eden bir sertifika düzenlemelidir;

(iv) UK Supreme Court, sertifika tarihinden itibaren bir ay içinde yapılan başvuruya istinaden temyize izin vermelidir.⁷⁹

*Al-Waheed v. Ministry of Defence [2017] UKSC 2*⁸⁰ kararında, Yüksek Mahkeme, leapfrog sertifikası için gerekli kriterleri berraklaştırarak, kanun hükümlerinin yorumuna ilişkin, bireysel davayı aşan ve karar açısından belirleyici bir hukukî sorunun varlığını veya Temyiz Mahkemesi ya da UK Supreme Court içtihatlarının uyumazlığın özünü oluşturmasını şart koşmuş; keza, dosyanın UK Supreme Court'un doğrudan hüküm tesis edebileceği bir maddi ve hukukî olgunluğa erişmiş olmasını zorunlu kılmıştır. Criminal Justice and Courts Act 2015 ile getirilen reformlar, leapfrog sertifikası koşullarını liberalleştirerek usulün erişilebilirliğini artırmıştır. 1969 Adalet

⁷⁸ Kay, s. 55.

⁷⁹ Kay, s. 55.

⁸⁰ *Al-Waheed v. Ministry of Defence [2017] UKSC 2* (<https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2014-0219>).

İdareyi Yasası'nın 12(3A) maddesi uyarınca, bir davanın genel kamusal öneme sahip bir hukukî sorun barındırması veya Yüksek Mahkeme'nin, Temyiz Mahkemesinin atlanmasının yaratacağı dezavantajları aşan bir erken müdahale gerekliliğine kanaat getirmesi, leapfrog temyizini mümkün kılmaktadır. Ayrıca, reform kapsamında yapılan değişikliklerle tarafların mutabakatı şartı kaldırılarak usul esnekleştirilmiştir. UK Supreme Court, "gatekeeper" sıfatıyla, temyizın kabulünü, hukukun en yüksek merci tarafından acil yorumlanma ihtiyacı ve Temyiz Mahkemesi kararının ek bir katkı sunamayacağı durumlarla sınırlandırır (PD 3 Supreme Court, para 3.6.1 -3.6.16.). Tarihsel olarak, 1967-1996 yılları arasında Lordlar Kamarası'na bu yolla 54 leapfrog temyizi intikal etmiş, bu da yılda yaklaşık iki karar oranına işaret etmektedir.⁸¹

*Ceredigion County Council v R (Jones) [2007] UKHL 24*⁸² kararında, birden fazla temyiz gerekçesi bulunan davacıya yalnızca bir gerekçe bakımından leapfrog temyizine izni verilmiş; bu izin, bir teklif formunda sunulmuş ve diğer gerekçelerin açıkça terk edilmesi şart koşulmuştur.⁸³ Eğer leapfrog temyiz başvurusu reddedilirse, davacı, uygun izinle tüm gerekçelerini Temyiz Mahkemesi önüne taşıyabilmektedir. Bu uygulama, aynı karardan doğan meselelerin hem Temyiz Mahkemesi hem de Supreme Court nezdinde eş zamanlı olarak incelenmesini engelleyerek, yargısal kaynakların etkin kullanımını ve yargılamada tutarlılığı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, leapfrog usulü, İngiltere ve Galler yargı sisteminde, yargısal hiyerarşiyi koruyan, usul ekonomisine hizmet eden ve yalnızca olağanüstü nitelikteki hukukî meselelerin en yüksek merci tarafından çözümlenmesini sağlayan sofistike bir mekanizma olarak tezahür etmektedir.

C. İrlanda Hukukunda Sıçramalı Temyiz: Persona Davası Üzerinden Bir İnceleme

İrlanda'da 2014 tarihli Temyiz Mahkemesi Yasası (Court of Appeal Act 2014) ve Anayasa'nın Otuz Üçüncü Değişikliği, yargı düzeninde köklü bir dönüşüm sağlamıştır.⁸⁴ Bu düzenlemeler, Yüksek Mahkeme (*High Court*) ile Yüce Mahkeme (*Supreme Court*) arasında bir ara kademe olarak Temyiz

⁸¹ Rapp, Final Appeal, s. 418.

⁸² *Ceredigion County Council v R (Jones) [2007] UKHL 24* (<https://publications.parliament.uk/pa/ld200607/ldjudgmt/jd070523/ceredi-1.htm>).

⁸³ *Ceredigion County Council v R (Jones) [2007] UKHL 24*.

⁸⁴ Citizens Information, "Court of Appeal", (<https://www.citizensinformation.ie/en/justice/courts-system/court-of-appeal/>, Erişim Tarihi: 20.03.2025).

Mahkemesi'nin oluşturulmasını mümkün kılmış ve temyiz süreçlerini daha işlevsel hale getirmeyi amaçlamıştır. Bununla birlikte, Anayasa'nın 34.5.4 maddesi, belirli koşullarda Yüksek Mahkeme kararlarının doğrudan Supreme Court'a götürülmesine olanak tanıyan "sıçramalı temyiz" (leapfrog appeal) uygulamasını devreye sokmuştur. Bu mekanizma, olağan temyiz yolunu atlayarak, özel durumlarda hızlı ve nihai bir çözüm sunmayı hedeflemektedir.⁸⁵ 25 Temmuz 2016'da Persona Digital Telephony Limited ve Sigma Wireless Networks Limited⁸⁶ tarafından Yüksek Mahkeme'nin bir kararına karşı yapılan sıçramalı temyiz talebi, Supreme Court tarafından kabul edilerek bu uygulamanın sınırlarını ve koşullarını aydınlatan önemli bir örnek teşkil etmiştir.

İrlanda Anayasası'nın 33.5.3 ve 33.5.4 maddeleri, sıçramalı temyizcin uygulanabilirliğini düzenleyen temel hükümlerdir.⁸⁷ Temyize izin verilebilmesi için, davada kamusal öneme sahip bir meselenin bulunması ya da adaletin sağlanması açısından temyizcin gerekli görülmesi gerekir. Ancak sıçramalı temyiz, bu temel şartlara ek olarak "*istisnai durumların*" varlığını gerektirir. Persona davasında, Mahkeme, bu ölçütlerin nasıl ele alınacağına dair yol gösterici bir yaklaşım benimsemiştir. Supreme Court, Persona davasında sıçramalı temyiz talebini kabul ederken üç temel dayanak sunmuştur: (1) Dava, adalete erişim gibi anayasal bir meseleyle ilişkili olup, kamusal açıdan önemli bir konu içermektedir; (2) Somut davadaki üçüncü taraf dava finansmanı sorunu, yalnızca tarafları değil, daha geniş bir bağlamı etkileyen bir hukukî sorun olarak öne çıkmaktadır; (3) İki ayrı temyiz aşamasının, kaynakların verimsiz kullanımına ve argümanların gereksiz tekrarına yol açacağı sonucuna varılmıştır.⁸⁸ Bu karar, İrlanda hukukunda sıçramalı temyizcin uygulanışını güçlendiren ve gelecekteki benzer durumlar için rehber bir içtihat niteliği taşıyan bir adım olmuştur.⁸⁹

Mahkeme, bir davanın sıçramalı temyize uygunluğunu belirlerken, meselenin tek bir hukukî sorunu mu yoksa birden fazla boyutu mu kapsadığına göre farklı durumları analiz etmiştir. Tek bir hukukî konuya odaklanan

⁸⁵ Fitzgerald, s. 1.

⁸⁶ Persona Digital Telephony Limited ve Sigma Wireless Networks Limited [2017] IESC 27 (<https://ie.vlex.com/vid/persona-digital-telephony-ltd-792855757>).

⁸⁷ Fitzgerald, s. 1.

⁸⁸ Persona Digital Telephony Limited ve Sigma Wireless Networks Limited [2017] IESC 27.

⁸⁹ Fitzgerald, s. 1.

davalarda, iki aşamalı bir temyiz sürecinin (Temyiz Mahkemesi ve ardından Yüce Mahkeme) hem taraflar için ek yük oluşturabileceği hem de mahkeme kaynaklarını gereksiz yere meşgul edebileceği vurgulanmıştır.⁹⁰ Bu tür durumlarda, aynı tartışmaların yinelenmesi riski sıçramalı temyizi daha makul bir seçenek haline getirir. Öte yandan, birden fazla meselenin bulunduğu davalarda, Temyiz Mahkemesi'nin ara bir değerlendirme yapmasının, nihai kararın niteliğini güçlendirebileceği ifade edilmiştir.⁹¹ Persona davasında, üçüncü taraf dava finansmanı gibi tek bir temel sorunun öne çıkması, sıçramalı temyiz tercihi edilmesini destekleyen bir unsur olmuştur.⁹²

Supreme Court, “istisnai durum” kavramını açıklığa kavuşturmak için belirli kıstaslar geliştirmiştir. Bir meselenin, kamu yararı bakımından dikkate değer bir ağırlık taşıması veya adaletin tesisi için kritik bir önem arz etmesi, bu tanımın içinde yer alabilir.⁹³ Ayrıca, zaman faktörünün belirleyici olduğu durumlarda, yani iki temyiz aşamasının çözümü gereksiz yere geciktirebileceği acil konularda, sıçramalı temyiz istisnai olarak nitelendirilebilir. Persona davasında mahkeme, üçüncü taraf finansman meselesinin adalet erişimi gibi anayasal bir ilkeyle bağlantılı olduğunu belirterek, konunun yalnızca dava taraflarını değil, daha geniş bir toplumsal çerçeveyi ilgilendirdiğine hükmetmiştir.⁹⁴ Ayrıca, davanın kökeninde yer alan 1995 tarihli mobil telefon lisansı ihalesine dair rekabet hukuku tartışmaları, meselenin “yüksek kamusal önem” taşıdığını pekiştiren bir unsur olarak değerlendirilmiştir.⁹⁵

D. ABD’de Sıçramalı Temyiz Mekanizmaları

Amerika Birleşik Devletleri’nde, sıçramalı temyiz mekanizmaları kapsamında federal düzeyde “*certiorari before judgment*” (ilk derece mahkemesi kararından önce denetim) uygulaması bulunmaktadır.⁹⁶ Bu süreç, ABD Yüksek Mahkemesi’ne (Supreme Court), henüz alt mahkemede yargılama tamamlanmadan veya bir temyiz süreci işletilmeden, bir davayı doğrudan inceleme yetkisi tanımaktadır. Bu yetki, ABD Kanunları Derlemesi’nde 28

⁹⁰ Persona Digital Telephony Limited ve Sigma Wireless Networks Limited [2017] IESC 27.

⁹¹ Persona Digital Telephony Limited ve Sigma Wireless Networks Limited [2017] IESC 27.

⁹² Persona Digital Telephony Limited ve Sigma Wireless Networks Limited [2017] IESC 27.

⁹³ Fitzgerald, s. 1.

⁹⁴ Persona Digital Telephony Limited ve Sigma Wireless Networks Limited [2017] IESC 27.

⁹⁵ Fitzgerald, s. 1.

⁹⁶ Lindgren/ Marshall, s. 259-260.

U.S.C. § 2101(e) hükmü çerçevesinde düzenlenmiştir ve Yüksek Mahkeme, istisnai durumlarda bir davayı doğrudan ele alabilmektedir. Ancak, ABD Yüksek Mahkemesi'nin dava kabul sürecindeki katı uygulamaları göz önünde bulundurulduğunda, bu mekanizmanın uygulamada son derece sınırlı bir kullanım alanı bulduğu görülmektedir.⁹⁷

ABD Yüksek Mahkemesi İçtüzüğü'nün 11. maddesi uyarınca, bir “*certiorari before judgment*” talebinin kabul edilebilmesi için davanın olağan temyiz süreçlerinden sapmayı gerektirecek derecede zorunlu ve kamu yararına ilişkin bir öneme sahip olması gerekmektedir.⁹⁸ Bu kriterlerin, özellikle özel hukuk uyuşmazlıkları bağlamında, fiilen neredeyse hiçbir zaman karşılanmadığı gözlemlenmektedir.⁹⁹ Mahkeme tarafından bu mekanizma çerçevesinde ele alınan az sayıdaki davanın tamamı, ağırlıklı olarak anayasal meseleler içeren ve ulusal düzeyde ciddi etkileri olan dosyalardır.¹⁰⁰

Ayrıca, 28 U.S.C. § 1253¹⁰¹ ve ABD Yüksek Mahkemesi İçtüzüğü'nün 18. maddesi¹⁰² uyarınca, federal yargı sisteminde belirli koşullar altında doğrudan temyiz (*direct appeal*) mekanizması da öngörülmüştür. Buna göre, belirli davalarda bir federal bölge mahkemesi (*District Court*) tarafından verilen kararlar, ara temyiz aşamasına tâbi olmaksızın doğrudan ABD Yüksek Mahkemesi'ne götürülebilmektedir.¹⁰³ Ancak, 1988 yılında yapılan yasal değişiklikler ile bu mekanizmanın uygulama alanı büyük ölçüde daraltılmış ve günümüzde yalnızca istisnai bazı durumlarda (örneğin, 1964 tarihli Civil Rights Act kapsamında açılan belirli davalarda) işletilmektedir.¹⁰⁴

Federal düzeyin yanı sıra, birçok ABD eyaletinde de, temyiz

⁹⁷ Rapp, Final Appeal, s. 420.

⁹⁸ Rule 11. Signing Pleadings, Motions, and Other Papers; Representations to the Court; Sanctions, (http://law.cornell.edu/rules/frcp/rule_11#:~:text=Rule%2011.-%2CSigning%20Pleadings%2C%20Motions%2C%20and%20Other%20Papers%3B%20Representations%20to%20the%20party%20is%20unrepresented, Erişim Tarihi: 19.03.2025).

⁹⁹ Rapp, Final Appeal, s. 420.

¹⁰⁰ Rapp, Final Appeal, s. 421.

¹⁰¹ 28 U.S. Code § 1253- Direct appeals from decisions of three-judge courts, (<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/1253>, Erişim Tarihi: 19.03.2025).

¹⁰² Rule 18. Appeal from a United States District Court, (https://www.law.cornell.edu/rules/supct/rule_18#:~:text=Rule%2018.-%2CAppeal%20from%20a%20United%20States%20District%20Court,judgment%20sought%20to%20be%20reviewed, Erişim Tarihi: 19.03.2025).

¹⁰³ Rule 18. Appeal from a United States District Court.

¹⁰⁴ Rapp, Final Appeal, s. 420.

mahkemesi aşamasını atlayan bypass mekanizmalarına rastlanmaktadır. Ancak, bu tür süreçlerin uygulama alanı eyaletten eyalete büyük farklılıklar göstermektedir.¹⁰⁵

Eyalet düzeyindeki bu mekanizmalara ek olarak, “*reach down*” olarak adlandırılan bir prosedür de bazı eyaletlerde uygulanmaktadır.¹⁰⁶ Bu yöntemde, eyaletin en yüksek mahkemesi (*State Supreme Court*), bir davayı doğrudan kendi yetkisi altına alarak, temyiz sürecini beklemeksizin karar verebilmektedir.¹⁰⁷ Bu yetkinin genellikle şu iki durumda işletildiği görülmektedir: a) Bir alt mahkemede büyük çapta benzer davaların birikmesi ve bu hususta yeknesak bir içtihadın oluşturulmasına ihtiyaç duyulması. b) Hukuki açıdan büyük önem arz eden bir meselenin hızla ve nihai olarak çözüme kavuşturulması gerekliliği.¹⁰⁸ Bununla birlikte, *reach down* prosedürünün uygulama alanı da genellikle kısıtlıdır ve çoğu durumda yalnızca alt mahkemelerin bir mevzuat hükmünü anayasaya aykırı ilan ettiği davalarda işletilmektedir.

E. Alman Hukukunda Sıçramalı Temyiz ve İlgili Kurumlar

Alman Anayasası’nda kanun yoluna başvurma hakkı açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte, hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak yargı kararlarının da bir denetim mekanizmasına tâbi tutulması gerektiği kabul edilmektedir.¹⁰⁹ Bu çerçevede Alman Medenî Usul Kanunu’nda (*Zivilprozessordnung* - ZPO) kanun yolları ayrıntılı bir düzenlemeye tâbi tutulmuştur.

Alman hukukunda, 1879–2002 yılları arasında yürürlükte olan “değere bağlı temyiz sistemi” yerine, 2002 yılında “ilkesel öneme bağlı temyiz sistemi” kabul edilmiştir. Değere bağlı temyiz sisteminde, belirlenen parasal sınırın altındaki uyuşmazlıklarda taraflar temyiz denetiminden yoksun kalmakta ve bu durum, adalete erişim imkânını sınırlamaktaydı. Şöyle ki, dava değerinin 60.000 Alman Markı’nın (veya 30.000 Euro’nun) altında olduğu hâllerde, temyiz ancak istinaf mahkemesinin izin vermesiyle (*Zulassungsrevision*) mümkündü. Buna karşılık, dava değeri parasal sınırın üzerindeyse, mahkeme iznine gerek olmaksızın temyiz yoluna başvurulabilmekteydi (*Wertrevision*).

¹⁰⁵ Drewry/Blom-Cooper/Blake, s. 36.

¹⁰⁶ The National Court of Appeals, s. 884.

¹⁰⁷ Rule 18. Appeal from a United States District Court.

¹⁰⁸ Rapp, Final Appeal, s. 420.

¹⁰⁹ Gilles, s. 131.

Bununla birlikte, Federal Yüksek Mahkeme, davanın hukukî açıdan ilkesel bir önem taşımaması ve açıkça dayanaktan yoksun olması hâlinde, senato üyelerinin 2/3 çoğunluğuyla bu temyiz başvurularını reddetme yetkisine sahipti. Eski düzenleme döneminde, davaların yaklaşık %20'sinin temyiz incelemesine uygun görülmesi, Federal Yüksek Mahkeme'nin hukuku geliştirme ve açıklığa kavuşturma işlevini yeterince yerine getirilmemesi sebebiyle eleştirilmekteydi.¹¹⁰

Alman Medenî Usûl Hukuku'nda 2002 reformu ile birlikte yürürlüğe giren kabule bağlı temyiz sisteminde, temyiz kanun yoluna başvurmak genel bir hak olmaktan çıkarılmış, belirli koşulların gerçekleşmesi hâlinde işlerlik kazanan istisnai bir kanun yolu hâline getirilmiştir. ZPO § 543 (1) uyarınca, temyiz başvurusunda bulunabilmek, esasen istinaf mahkemesinin açık iznine bağlıdır. Ancak, istinaf mahkemesi bu izni verirken genel bir takdir yetkisine sahip olmayıp, ZPO § 543 (2) kapsamında belirtilen sebepler mevcutsa temyiz başvurusunu kabul etmekle yükümlüdür. Bu sebeplerden ilki, davaya konu olan hukukî meselenin ilkesel öneme sahip olmasıdır (*grundsätzliche Bedeutung*); bu durum, daha önce Federal Yüksek Mahkeme içtihatlarında açık şekilde çözümlenmemiş konular bakımından söz konusu olur. İkinci kabul sebebi ise temyiz merciinin karar vermesinin, ya hukukun geliştirilmesi (*Fortbildung des Rechts*) ya da yargı kararlarında birlik sağlanması (*Sicherung einer einheitlichen Rechtsprechung*) açısından gerekli olmasıdır. Özellikle hüküm mahkemeleri arasında ortaya çıkan içtihat farklılıkları, bu ikinci kabul sebebi bakımından büyük önem taşır. Bu düzenleme, yargı kararlarında birlik sağlanması ve hukukun açıklığa kavuşturulmasına yönelik kamu yararının¹¹¹ gözetilmesini güvence altına almaktadır.

Temyiz kanun yoluna başvurmak için ikinci yol, istinaf mahkemesinin temyiz başvurusunun reddi kararına karşı, ilgili tarafça ZPO § 544 uyarınca temyize izin verilmesine yönelik şikâyet (*Nichtzulassungsbeschwerde*) başvurusunda bulunulmasıdır. Başvuru sahibi, temyize izin verilmesi gerektiğine dair gerekçelerini ZPO § 544 (2)-(3) hükümleri uyarınca sunmak zorundadır; bu gerekçeler, yukarıda anlatılan kabul sebepleriyle aynıdır. Bu bağlamda, istinaf mahkemesinin kararının sadece hatalı olması, şikâyetin kabulü için yeterli değildir; ayrıca kararın ilkesel öneme sahip olması, hukukun geliştirilmesi veya yargı kararlarında birlik sağlanması bakımından temyiz

¹¹⁰ Stürner, s. 202.

¹¹¹ Stürner, s. 202.

incelemesinin gerekli olması şartları aranmaktadır. Bu sistemde, bireyin somut olay adaletine ilişkin bireysel yararı, hukukun geliştirilmesi ve açıklığa kavuşturulması yönündeki kamu yararının gerisinde konumlandırılmaktadır.¹¹²

Alman medenî usûl hukukunda sıçramalı temyiz (*Sprungrevision*), istinaf aşaması atlanarak davanın doğrudan temyiz merciine götürülmesine imkân tanıyan istisnai bir kanun yoludur. Bu düzenleme, Alman Medenî Usûl Kanunu'nun (§566 ZPO) ilgili hükümleri çerçevesinde düzenlenmiş olup, yargılamanın hızlandırılması ve Federal Yüksek Mahkeme'nin hukuk yaratma işlevinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır.¹¹³ Kanun yoluna konu nihai kararda, maddi vakialara ilişkin bir uyuşmazlığın bulunmadığı; sadece hukukî meselelerin tartışmalı olduğu hallerde, sıçramalı temyize başvurmak suretiyle hem zamandan hem de yargılama giderlerinden tasarruf sağlanabilmektedir.¹¹⁴ Sıçramalı temyizde, sadece bir kez vakıa incelemesi yapılabilir. Bu sebeple, taraflar, yalnızca karşılıklı mutabakatla ve çoğunlukla ilk derece mahkemesinin vakıaları yeterince açıklığa kavuşturduğunu düşündükleri hallerde sıçramalı temyiz yolunu tercih ederler.¹¹⁵

Medeni yargının yanı sıra, finans yargısında (bkz. § 2 FGO *Finanzgerichtsordnung*) veya bazı idari yargı kararlarında (bkz. §§ 47, 48 VwGO *Verwaltungsgerichtsordnung*) ve sosyal yargılama usullerinde (bkz. § 29 Abs. 2–4 SGG *Sozialgerichtsgesetz*) de sıçramalı temyiz düzenlendiği görülmektedir. Ancak bu düzenlemelere rağmen, sıçramalı temyize ilişkin düzenlemelerin katı olması ve uygulamada başarılı sonuçlar elde edilmemiş olması, bu yolu Alman usul hukukunda uygulaması oldukça sınırlı bir kanun yolu haline getirmiştir.¹¹⁶ Bu sebeple sıçramalı temyize ilişkin karar sayısı oldukça azdır. 2022¹¹⁷ yılında, toplam 4.284; 2023¹¹⁸ yılında toplam 3.601 temyiz

¹¹² Stürner, s. 203.

¹¹³ Rapp, Final Appeal, s. 415.

¹¹⁴ Koch, Rn. 1; Ball, Rn. 1.

¹¹⁵ Gottwald, s. 284.

¹¹⁶ Rapp, Final Appeal, s. 416.

¹¹⁷ 2022 yılı Alman Yüksek Mahkemesi faaliyetleri için bkz. Bundesgerichtshof, "Tätigkeitsbericht 2022", (https://bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Service/Taetigkeitsberichte/taetigkeitsbericht2022.pdf?__blob=publicationFile&v=5, Erişim Tarihi: 17.03.2025).

¹¹⁸ 2023 yılı Alman Yüksek Mahkemesi faaliyetleri için bkz. Bundesgerichtshof, "Tätigkeitsbericht 2023", (https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Service/Taetigkeitsberichte/taetigkeitsbericht2023.pdf?__blob=publicationFile&v=5#:~:text=Die%20Zahl%20der%20Richterplanstellen%20lag%20im%20Jahr%202023%20

(*Revision*) ve temyize izin verilmeme şikayeti (*Nichtzulassungsbeschwerden*) sonuçlandırılmıştır. 2022’de; toplam 3.386 temyize izin verilmeme şikayeti ve sıçramalı temyiz başvurusundan sadece 189’u; 2023’te ise, toplam 3.241 temyize izin verilmeme şikayeti ve sıçramalı temyiz başvurusundan sadece 422’si Federal Yüksek Mahkeme tarafından kabul edilmiş olup, bu iki yolun toplam başarı oranı 2022’de %5,6; 2023’te ise, %13’tür.

Alman hukukunda sıçramalı temyiz yolunun işlerlik kazanabilmesi için istinaf kanun yoluna başvuru hakkından her iki tarafın da feragat etmesi gerekir. Buna göre, taraflardan sadece birinin yaptığı sıçramalı temyiz başvurusu karşı tarafın buna açıkça yazılı rıza vermesiyle geçerli olabilir. Taraflar, ilk derece mahkemesi kararına karşı yalnızca sıçramalı temyiz yoluna başvurulabileceği, istinaf yoluna gidilemeyeceği yönünde bir anlaşma yapmalarına rağmen, taraflardan birisi istinafa başvurursa, bu başvuru geçersiz sayılır.¹¹⁹

Sıçramalı temyiz, yalnızca nihai kararlar (*Endurteile*) bakımından mümkün olup, taraflardan birinin talebi üzerine işletilebilir (§566 Abs. 1 S. 1 ZPO). Bunun için karşı tarafın açık ve yazılı rızası gerekmekte olup (§566 Abs. 1 S. 1 Nr. 1 ZPO), bu rıza başvurunun yapılmasına kadar geri alınabilir. Ayrıca, sıçramalı temyiz için uygulanabilmesi için temyiz mahkemesinin bu yolu kabul etmesi gerekir (§566 Abs. 1 S. 1 Nr. 2 ZPO).

Sıçramalı temyiz başvurusu, temyiz mahkemesine sunulacak yazılı bir dilekçe ile yapılmalı ve başvuruda, bu yolun kabulü için gereken şartların varlığı gerekçelendirilerek açıklanmalıdır (§566 Abs. 2 S. 3 ZPO). Temyiz mahkemesi, başvuruyu değerlendirirken öncelikle davanın hukukî açıdan “temel öneme” (*grundsätzliche Bedeutung*) sahip olup olmadığını inceler ve yalnızca hukukî meselelerin çözüme kavuşturulması veya içtihat birliğinin sağlanması gereken durumlarda sıçramalı temyiz yolunu açar (§566 Abs. 4 Nr. 1, 2 ZPO). Ancak, sıçramalı temyiz başvurusu yargılama hatasına dayandırılmaz (§566 Abs. 4 S. 2 ZPO). Başvurunun kabul edilmesi halinde, kanun yolu incelemesi doğrudan temyiz mahkemesinde gerçekleşir ve genel temyiz usulüne ilişkin hükümler uygulanır (§566 Abs. 8 S. 1 ZPO).

Sıçramalı temyiz başvurusu yapıldığında, ilk derece mahkemesi

weiterhin%20bei%20153%20Stellen.&text=Die%20Zahl%20der%20eingegangenen%20Rechtssachen,im%20Jahr%202023%20auf%205.328, Erişim Tarihi: 17.03.2025).

¹¹⁹Krüger, Rn. 12.

kararının kesinleşmesi kendiliğinden durur (§566 Abs. 3 S. 1 ZPO). Eğer temyiz mahkemesi başvuruyu reddederse, ilk derece mahkemesinin kararı kesinleşir (§566 Abs. 6 ZPO). Bu halde, taraflar istinaf yargılamasından feragat etmiş sayıldıklarından istinaf başvurusu yapmaları mümkün değildir.¹²⁰

Sıçramalı temyiz başvurusunun kabul edilmesi halinde dava temyiz sürecine göre görülmeye devam eder ve mahkeme kararın hukukî incelemesini yapar (§566 Abs. 7 ZPO). Ancak bu incelemede, ilk derece mahkemesindeki usul hataları kural olarak dikkate alınmaz.¹²¹ İnceleme neticesinde bozma kararı verilirse, dosya ilk derece mahkemesine gönderilir. Dosya kendisine gönderilen ilk derece mahkemesi, temyiz mahkemesinin yaptığı hukukî değerlendirmeye bağlı kalmak zorundadır (§566 Abs. 8 S. 2 ZPO).

Bir yargılamada, sıçramalı temyize başvurmeyen tarafın, diğer taraf lehine bir tavır sergileyerek kanun yolları konusunda uzlaşmaya gitmesi, istinaf hakkından feragat etmesi için esasen bir motivasyonu bulunmamaktadır. Öte yandan, sıçramalı temyizde istinafa nazaran sınırlı bir denetim yapıldığından, diğer taraf açısından bu yola başvurmak bireysel menfaatlerini korumak bakımından yeterli ve elverişli olmayabilir. Özellikle, temyiz mahkemesi yalnızca resen dikkate alması gereken usul hatalarıyla sınırlı (§566 Abs. 4 S. 2 ZPO) bir inceleme yaptığından, başvuru taraf, usule ilişkin eksiklikleri ileri sürme hakkından gönüllü olarak feragat etmek istemeyebilir. Başvuru tarafın bireysel menfaatini, genel adalet menfaatine tercih etmesi muhtemeldir.¹²² Ayrıca, hukuk yargısında sıçramalı temyiz, temyiz mahkemesinin takdirine bağlı olarak¹²³ kabul edilmesi (§566 Abs. 1 S. 1 Nr. 2 ZPO) de başvuru taraf açısından önemli bir risk oluşturmaktadır. Bu bakımdan, temyiz mahkemesinin sıçramalı temyizi kabul etmeme ihtimali her zaman mevcut olup, böyle bir durumda ilk derece mahkemesi kararı kesinleşmektedir (§566 Abs. 6 ZPO). Alman hukukunda sıçramalı temyiz yoluna başvurulması durumunda, kararın herhangi bir denetimden geçmeden kesinleşme ihtimali yüksek bir hukukî risk oluşturmaktadır. Bu dezavantaj, uygulamada sıçramalı temyiz kanun yolunun

¹²⁰Krüger, Rn. 21.

¹²¹Temyiz mahkemesinin re'sen dikkate alması gereken usul hataları (§ 557 Rn. 14 vd.) ile maddi hukuk ihlaline de neden olan usul hataları ise, sıçramalı temyizde incelenir. Ball, Rn. 12.

¹²²Rapp, Final Appeal, s. 416.

¹²³İdari yargıda (*VwGO* §134) ve sosyal yargıda (*SGG* §161)'de olduğu gibi otomatik olarak sıçramalı temyiz incelemesi yapılır. Buna karşılık hukuk yargısında sıçramalı temyiz ancak temyiz mahkemesinin kabulü halinde işlerlik kazanabilir.

nispeten daha az tercih edilmesinin nedenlerinden birisidir.

Tüketici, banka, sigorta veya veri koruma hukuku gibi alanlarda çok sayıda benzer bireysel dava içeren toplu davalarda (*Massenverfahren*), gerek kamuoyu gerekse yargı paydaşları açısından ihtilaflı hukukî meselelerin yüksek mahkeme tarafından ivedilikle çözüme kavuşturulmasına yönelik ciddi bir ihtiyaç bulunmaktadır.¹²⁴ Bu tür uyuşmazlıklarda bir ivedi karar usulü oluşturulması, hem etkin bireysel hukukî korunma sağlar hem de ilk derece ve istinaf mahkemelerinin çok sayıda benzer nitelikteki dosya nedeniyle yıllarca bir içtihat belirsizliğiyle karşı karşıya kalmalarının önüne geçer. Bu güncel ihtiyacı karşılamak üzere Alman hukukunda temyiz kanun yolunun içtihat fonksiyonu geliştiren yeni düzenlemeler yapılmıştır. 2024 yılında yürürlüğe giren ZPO § 552b ve § 565 hükümleriyle getirilen *Leitentscheidungsverfahren* (öncü karar prosedürü), özellikle toplu davalarda aynı hukukî meselelerin çok sayıda dosyada tekrar etmesi karşısında, Federal Yüksek Mahkeme’nin benzer uyuşmazlıkları hukukî açıdan yeknesak biçimde çözmesini hedefleyen yeni bir temyiz mekanizması olarak geliştirilmiştir. Buna göre, temyize konu bir davada yer alan hukukî sorunlar başka davalar açısından da önem taşıyorsa, Federal Yüksek Mahkeme, bu dosyayı “öncü dava” olarak belirleyebilmekte ve temyiz incelemesi tarafların iradesiyle esas hakkında karar vermeden sona erse bile, duruşma yapmaksızın, sadece söz konusu hukukî sorunlarla sınırlı bir karar (*Beschluss*) vererek bu sorulara ilişkin içtihadi bir yönlendirme sağlayabilir. Öncü karar mekanizması, mahkeme kararları arasında tutarlılığı, hukukun geliştirilmesini ve yargılamanın etkinliğini artırmayı amaçlamaktadır.¹²⁵

Alman doktrininde¹²⁶ öncü karar usulünün yalnızca “temyizden kaçış” sürecini erkene alması ve yüksek mahkemenin kurumsal açıdan güçlenmesini sağlayamadığı gerekçeleriyle eleştirilmektedir. Öncü karar usulü ancak birden fazla temyiz başvurusu yapıldıktan sonra işletilebileceğinden

¹²⁴ Almanya’da özellikle ‘Dieselgate’ olarak bilinen dizel araçlardaki emisyon skandalı sonrasında bu hususta açılan yaklaşık 5000 davada, 2022 yılında, 2.000’den fazla temyiz ve temyize kabul edilmeme itirazı gelmiştir. Bu nevi davalarda taraf menfaatleri ile temyiz merciinin hukukun geliştirilmesi ve içtihat birliğini sağlama işlevi çoğu zaman çatışma içerisinde. Yüksek mahkemece hukukî meselenin açık biçimde karara bağlanmadığı bu hallerde, şirketler bu belirsizliği diğer davalarda bir savunma aracı olarak ileri sürebilmekte; buna karşılık, diğer taraf, genellikle yüksek mali tavizlerle temyizden vazgeçmeye ikna edilmektedir. Tarafların tasarruf yetkisini kullanmalarından kaynaklı bu temyiz mahkemesinin içtihat geliştirme fonksiyonunu kamu yararı aleyhine sınırlamaktadır. Rapp, *Leitentscheidungsverfahren*, s. 34.

¹²⁵ Müller/ Seitz, s. 7-9

¹²⁶ Heese/ Schumann, s. 3023; Rapp, *Leitentscheidungsverfahren*, s. 35.

yüksek mahkemenin iş yükünü azaltmak konusunda etkili olmayacağı ifade edilmektedir. Bu kapsamda, Fransa (Art. 1031-1 ff. Code de Procédure Civile, C.P.C.) ve Hollanda’da (“Prejudiciële vragen aan de Hoge Raad”) uygulanan, temyiz mahkemesinin belirli bir konuda görüşünün alınmasına imkân veren ön karar yöntemi öneri olarak sunulmaktadır. Diğer bir öneri de sıçramalı temyizde karşı tarafın rızasının kaldırılması suretiyle bu yolun işlevselliğinin arttırılmasıdır.¹²⁷ Son öneri ise, Covid-19 pandemisi sırasında İngiltere’de sigortaların kapsamına ilişkin uyuşmazlıklar bakımından uygulanan örnek dava (Musterverfahren) yöntemidir. İngiltere’de genel işlem koşullarının yorumlanması yaklaşık 370.000 sigortalıyı ilgilendiren örnek dava Haziran 2020’de Yüksek Mahkeme önünde başlamış ve Eylül 2020’de karara bağlanmıştır. Daha sonra doğrudan temyize izin verilmiş ve İngiltere Yüksek Mahkemesi (UK Supreme Court) nihai kararını Ocak 2021’de vermiştir.¹²⁸ Almanya’da ise yüksek mahkeme bu konudaki ilk kararını ancak Ocak 2022’de verebilmiştir. Ancak, kanun boşluğunun doldurulmasına yönelik bu nevi yargılamalarda verilen kararların kanun gibi etkiler doğurması, kuvvetler ayrılığı ilkesi ile bağdaşmamaktadır.¹²⁹

Alman hukukunda, Federal Yüksek Mahkeme’ye yeterli sayıda dosya intikal etmemesi, hukukun geliştirilmesine ve tartışmalı hukukî meselelerde uygulamaya yön verecek içtihatların oluşturulmasına ilişkin ciddi bir risk teşkil etmektedir. Aynı şekilde, dosya sayısının yetersizliği, mahkemenin uzmanlık alanlarında derinleşmesini de engellemektedir.¹³⁰

F. Avusturya Hukukunda Sıçramalı Temyiz Tartışmaları

Avusturya hukuk sisteminde hali hazırda sıçramalı temyiz mekanizması bulunmamaktadır. Bununla birlikte, tahkim yargılamasında değişiklik yapan kanun çalışmaları sırasında sıçramalı temyiz tartışılmıştır. Ludwig-Boltzmann Enstitüsü bünyesinde oluşturulan çalışma grubu tarafından hazırlanan tahkim kanunu değişiklik taslağında yer alan, bölge mahkemesinden (Landesgericht) doğrudan Avusturya Yüksek Mahkemesine

¹²⁷Rapp, Leitentscheidungsverfahren, s. 35.

¹²⁸Rapp, Leitentscheidungsverfahren, s. 36.

¹²⁹Rapp, Final Appeal, s. 500.

¹³⁰Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, “Abschlussbericht: Zivilprozess der Zukunft”, s. 224-225. (https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Themen/Nav_Themen/250131_Abschlussbericht_Zivilprozess_Zukunft.html?nn=110490, Erişim Tarihi: 19.03.2025).

(*Oberster Gerichtshof* - OGH) müracaat imkânı tanıyan sıçramalı temyiz önerisi, tahkim kanunu değişikliğinde (*Schiedsrechtsänderungsgesetz-SchiedsRÄG*) kabul edilmemiştir.¹³¹

Söz konusu öneride, Avusturya hukukunda hakem kararlarına karşı iki dereceli bir yargısal denetim öngörülmüş, ilk derece olarak istinaf mahkemeleri (*Oberlandesgericht- OLG*), ikinci ve son derece olarak ise doğrudan Avusturya Yüksek Mahkemesi'ne başvurma imkânı tanınmıştır. Hakem kararlarına karşı tek dereceli bir başvuru imkânı verilmesinin, yeterli hukukî koruma sağlamayacağı gerekçesiyle iki dereceli bir sistem önerilmiştir. Üç dereceli bir sistemin ise tahkim yargılamasının özellikleri ile bağdaşmayacağı, yargılama süreçlerini uzatarak usul ekonomisi ilkesi ile çelişeceği belirtilmektedir.¹³²

Ne var ki, kanun koyucu bu öneriyi, dereceli yargılamaya ilişkin mevcut sistematikte uyumsuzluk gerekçesiyle kabul etmemiştir. Bilhassa, somut vakıaların tespit edilip değerlendirildiği ilk derece yargılamasının (*Tatsacheninstanz*) muhafaza edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Maddi vakıaların tespit ve değerlendirmesinden sorumlu olan ilk derece mahkemelerinin (*Tatsacheninstanz*) devre dışı bırakılmasının, yargılama faaliyetinin etkinliğini ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkileyeceği düşüncesi ön plana çıkmıştır. Avusturya yasama organı, anılan gerekçelerle sıçramalı temyizi mevzuata dâhil etmemeyi tercih etmiştir.

Neticede, 2012 tarihli Tahkim Kanunu Değişikliği ile hakem kararlarının iptali davalarında görevli mahkeme Avusturya Yüksek Mahkemesi'ne (OGH) olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, 1 Ocak 2014 tarihinden itibaren yürürlüğe giren ZPO § 615 hükmü uyarınca, söz konusu davalarda daha önce mevcut olan istinaf aşaması kaldırılarak, ilk ve tek derece mahkemesi sıfatıyla doğrudan Avusturya Yüksek Mahkemesine iptal davası açılması benimsenerek, tahkim yargılamasının hızlandırılması amaçlanmıştır; böylece Avusturya'nın uluslararası ticari tahkim merkezi olarak rekabet edebilirliğinin ve tercih edilirliliğinin artırılması hedeflenmiştir.¹³³

Bunun dışında bazı davalarda temyiz kanun yoluna ilişkin özel hükümler konulduğu görülmektedir. Avusturya medenî usûl hukukunda, ZPO § 502 Abs. 1 hükmü uyarınca, bir kararın temyize konu olabilmesi için

¹³¹Rechberger, s. 120.

¹³²Oberhammer, s. 64.

¹³³Brunner, s. 62.

çözülecek hukukî sorunun hukuk birliğinin korunması, hukukî güvenliğin sağlanması veya hukukun gelişimi açısından önemli olması gerekmektedir. Ayrıca genel kural olarak, dava konusunun parasal değerinin belirli bir sınırı aşması zorunludur. Ancak, öZPO § 502 Abs. 5 hükmü bazı uyuşmazlık türleri için bu değer sınırlarını kaldırarak temyiz hakkını kolaylaştırmıştır. Buna göre, belirli aile hukuku davalarında, kira sözleşmesinin feshi, tahliye veya sözleşmenin geçerliliği gibi konuları içeren davalarda, Tüketicinin Korunması Kanunu (KSchG) § 29 kapsamında bir tüketici derneğinin devraldığı haklara ilişkin davalarda, iş ve sosyal güvenlik hukukuna dair uyuşmazlıklarda, ayrıca § 549 öZPO ve Federal Engelli Ayrımcılığının Önlenmesi Kanunu kapsamındaki davalarda, dava değeri ne olursa olsun temyiz kanun yolu açıktır. Böylece bireysel olarak düşük değerli talepler içeren bu uyuşmazlıklar da doğrudan yüksek mahkeme denetimine tâbi tutulmakta; bireysel adaletin sağlanması ve hukukî yeknesaklığın korunması hedeflenmektedir.

G. Türk Hukukunda Sıçramalı Temyize İlişkin Değerlendirme

Türk hukukunda, ilk derece mahkemesi kararlarına karşı doğruya temyiz yoluna başvurulması kabul edilmemiş; “sıçrama yoluyla temyiz” açıkça düzenlenmemiştir.¹³⁴ Ancak, bazı düzenlemeler, sıçramalı temyizle ilişkilendirilmektedir.

Türk hukukunda sıçramalı temyize benzetilen ilk düzenleme, HMK m. 373/4 hükmünde yer almaktadır. Buna göre, ilk derece mahkemesinin kararına karşı istinaf yoluna başvurulması, bölge adliye mahkemesinin istinaf başvurusunu esastan reddetmesi ve bu ret kararının Yargıtay tarafından bozulması üzerine dosyanın ilk derece mahkemesine geri gönderildiği durumlarda ortaya çıkan bir kanun yolu bir anlamda sıçramalı temyiz sayılabilir. İlk derece mahkemesi, Yargıtay’ın bozma kararına uyarak yeni bir karar verdiğinde, bu karar doğrudan temyiz edilebilir. İşte bu halde, ikinci kez istinafa başvurmadan temyiz yoluna gidildiğinden, bu ikinci temyiz incelemesi “sıçramalı temyiz” olarak adlandırılmaktadır.¹³⁵ Öğretide, Türk hukukunda sıçrama yoluyla temyiz kabul edilmediğinden böylesi bir düzenleme yapılması eleştirilmiştir. Eleştiriye göre, düzenlemede istinaf aşaması atlanarak doğrudan temyize başvurulabilmesi vakıalara uygunluk denetimi yapılmasını engellemektedir.¹³⁶ HMK m. 373/4 hükmünde öngörülen

¹³⁴ Alangoya/Yıldırım/ Deren Yıldırım, s. 537.

¹³⁵ Tanrıver, s. 92; Yavaş/ Başoğlu, s.71; Kaplan, s. 35.

¹³⁶ Taşpınar Ayvaz, s. 202.

doğrudan temyiz, Yargıtay'ın bozma kararına ilk derece mahkemesinin uyararak verdiği yeni kararın tekrar istinaf incelemesine tâbi tutulmasını önleyerek, yargılamada çelişkili kararlar verilmesini ve zaman kaybını engelleyen bir kanun yoludur¹³⁷. Bölge adliye mahkemesi, bozmadan önce ilk derece mahkemesi kararını doğru bulduğundan, bozmaya uyularak verilen yeni kararı hatalı görme olasılığı yüksektir. Bu çelişkinin önüne geçmek ve yargılamayı hızlandırmak amacıyla kanun koyucu, istinaf aşamasını atlayarak kararın doğrudan temyiz edilmesini düzenlemiştir.¹³⁸

Sıçramalı temyize ilişkin diğer bir örnek, ilk derece mahkemesi olarak Yargıtay'da açılan davalar bakımındandır. Buna göre, hâkimin hukukî sorumluluğu sebebiyle açılan davaya ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakan Yargıtay dairesinin kararına karşı temyiz incelemesi için doğrudan Hukuk Genel Kurulu'na başvurulabilmesi de sıçramalı temyize örnek verilebilir (HMK m. 47/1).¹³⁹

Bunun dışında, sigorta tahkiminde sıçramalı temyiz bulunduğu kabul edilmektedir.¹⁴⁰ Bu husus Yargıtay içtihadı birleştirme kararına¹⁴¹ da konu

¹³⁷ Özekes/Akkaya, s. 4017.

¹³⁸ “Temyiz kanun yolunun konusunu, istinaf aşamasında bölge adliye mahkemesi tarafından verilen kararlar oluşturmaktadır. Ne var ki 6100 Sayılı Kanun'un “Bozmaya uyma veya direnme” başlıklı 37n3. maddesinin birinci fıkrasında Yargıtayın bozma kararı, başvurunun bölge adliye mahkemesince esastan reddi kararına ilişkin ise bölge adliye mahkemesi kararı kaldırılarak dosyanın kararı veren ilk derece mahkemesine gönderileceği düzenleme altına alınmıştır. Aynı maddenin dördüncü fıkrasında ise bozma kararı üzerine ilk derece mahkemesince verilen karara karşı “TEMYİZ YOLUNA” başvurulacağı belirtilmiştir. Görüldüğü gibi sıçramalı temyiz olarak adlandırdığımız bu istisnai durumda ilk derece mahkemesi kararı “TEMYİZE” konu edilmektedir. Bölge adliye mahkemesi, bozmadan önceki ilk verilen yerel mahkeme kararını DOĞRU BULDUĞUNA GÖRE, bozmaya uymadan sonra verilen bu yeni kararı YANLIŞ BULMA ihtimali yüksektir. Bu ise, Yargıtayın bozma kararı ve buna uyma ile çelişeceğinden, kanun koyucu, hem bu çelişkiye imkân tanımamak hem de gereksiz zaman kaybının önüne geçmek için “TEMYİZ YOLUNU” kabul etmiştir.” YHGK, T. 5.7.2023, E. 2023/191, K. 2023/703 (www.kazanci.com.tr).

¹³⁹ Konuralp, s. 537.

¹⁴⁰ Köksal, s. 138.

¹⁴¹ “İstisnai bir düzenleme olan bu durum öğretide “atlamalı temyiz” olarak isimlendirilerek, istinaf incelemesi yapılmadan doğrudan temyize tâbi işlere örnek gösterilmektedir. Kanun koyucunun istinaf incelemesi yerine itiraz hakem heyeti incelemesini tercih ettiği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi ile bağlantılı olan ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 36. maddesinde güvence altına alınan «hak arama özgürlüğünü» korumak bakımından belirli miktarların üzerindeki uyuşmazlıklara karşı temyiz kanun yolunu açık tuttuğu anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesi ile kurulan Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyetinin bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başladığı 20.07.2016 tarihinden sonra itiraz üzerine

olmuştur. Ayrıca belirtmek gerekir ki, 7101 sayılı Kanun ile HMK m. 439 ve MTK m. 15-A/1 hükümleri değiştirilmeden evvel, hakem kararlarının iptal davalarında ilk derece mahkemesi olarak görev olan asliye ticaret mahkemelerinin kararlarına karşı istinaf yoluna mı yoksa doğrudan temyiz yoluna mı gidileceği tartışmalıydı.¹⁴² Ancak, Yargıtay 15.¹⁴³ ve 23. Hukuk Daireleri¹⁴⁴, iptal davalarına ilişkin ilk derece mahkemesi kararlarına karşı doğrudan temyiz yoluna başvurulabileceği yönünde içtihatlar oluşturmuştur. Hakem kararlarının iptali davalarında verilen nihai kararlara karşı doğrudan temyize başvurulabilmesi, zaman kaybının ve masrafin ortaya çıkmasına engel olmakta; tahkim yargılamasını tercihe şayan kılmaktadır.¹⁴⁵

Türk hukuku bakımından sıçramalı temyiz 2025 yılında açıklanan yargı reformu strateji belgesi ile güncel bir tartışma konusu haline gelmiştir. Yargı reformunun “Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi ve Süreçlerin Yeniden Yapılandırılması” amacı doğrultusunda, “Yargılamaların makul sürede tamamlanabilmesi için istinaf mahkemeleri güçlendirilmesi” hedefi benimsenmiştir. Bu amaca yönelik olarak yürütülmesi planlanan faaliyetlerden biri, sıçramalı temyiz sisteminin getirilmesidir. Yargı reformu özelinde, sıçramalı temyiz yargılamaların makul sürede tamamlanması amacıyla istinaf kanun yolunu by-pass eden bir yöntem gibi anlaşılması mümkündür. Nitekim, uzun süren yargılamalar ve içtihat farklılıkları gibi istinaf kanun yoluna yönelik sistemsel eleştirilere sınırlı bir çözüm şeklinde de değerlendirilebilir. Özellikle doğrudan temyize ilişkin şartlar hakkında herhangi bir bilgi içermeyen bazı uyuşmazlıklar için doğrudan temyiz sistemi getirilmesi faaliyeti, uzun yargılamalarla eleştirilere konu alan bazı dava türleriyle sınırlı kanuni düzenlemeye konu olacakmış izlenimi uyandırmaktadır. Yapılacak bu nevi bir düzenleme, sıçramalı temyiz özünü ile bağdaşır nitelik taşımaz. Zira sıçramalı temyiz, belirli türdeki davalar bakımından değil, istinaf aşaması atlanarak derhal karar verilmesini gerektirecek kadar acil bir kamu yararına

verilen kararları temyiz kanun yoluna tabidir.” YİBHKG, T. 19.6.2020, E. 2019/4, K. 2020/1, RG, T. 11.11.2020, S. 31301.

¹⁴²HMK’den önce yürürlükte bulunan HUMK’da hakem kararlarına karşı istinafa gitmenin tahkim yargılamasının niteliği ile bağdaşmayacağı, bölge adliye mahkemesinin yargılama yapıp hakem kararının yerine yeni bir karar veremeyeceği gerekçesiyle doğrudan temyiz yolu kabul edilmişti. Bu düzenlemenin sıçrama yoluyla temyize karşılık geldiği hakkında bkz. Taşpınar Ayvaz, s.156.

¹⁴³Y. 15. HD, T. 31.5.2017, E. 2017/745, K. 2017/2355 (www.kazanci.com.tr).

¹⁴⁴Y. 23. HD, T. 11.5.2017, E. 2017/1040, K. 2017/1433 (www.kazanci.com.tr).

¹⁴⁵Pekcanitez / Atalay/ Özekes, s. 634.

konu olan, pek çok olayda emsal niteliği taşıyacak nihai kararlar bakımından başvurulabilecek istisnai bir yoldur. Sıçramalı temyize konu olan olay, çok sayıda benzer davayı ilgilendirse de bu davaların tamamı değil; yalnızca birinde istinaf aşaması atlanarak temyiz incelemesine geçilmektedir. Yüksek mahkeme bu dosyada verdiği içtihat niteliğindeki karar, benzer diğer olaylarda, olağan dereceli yargı sistemi içinde dikkate alınmaktadır. Bu suretle temyiz yargılamasının hukukun gelişmesi bakımından yol gösterici olma, hukukun yeknesak uygulanmasını sağlamak şeklindeki işlevleri ön plana çıkmaktadır.

Öte yandan, Yargı Reformunda belirtilen doğrudan temyiz modeli, içtihat oluşturmaktan ziyade hak arayanların kesin hükme daha hızlı ulaşmalarına yönelik olduğu izlenimi çizmektedir. Bu kapsamda bazı davalarda, istinaf aşaması atlanarak kesin hükme hızla ulaşılması bazı davalarda ise kesin hükme ulaşmanın yıllarca sürmesi sonucu doğabilir. Böylesi bir kanun yolu modeli eşitlik ilkesi bakımından eleştiriye açıktır.

Sıçramalı temyize ilişkin olası düzenlemelerin anayasal açıdan da değerlendirilmesi gerekir.¹⁴⁶ Anayasa'nın 154. maddesi, bireyin dereceli yargılanma hakkını şu şekilde ifade etmektedir: “*Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.*” Bu düzenlemeye göre, kanunla bölge adliye mahkemesi gibi başka bir yargı merciine inceleme yetkisi verilmemişse, son inceleme mercii Yargıtay’dır. Bu çerçevede, ilk derece mahkemesi kararlarının denetlenmesini talep etme imkânı bir hak olarak Anayasa ile güvence altına alınmıştır. Bu güvence aslında hak arama özgürlüğünün bir uzantısıdır. Bununla birlikte, Anayasa, kanun koyucuya ilk derece mahkemesi kararlarına karşı başvuru yollarını düzenleme yetkisi tanımaktadır. Ancak bu düzenleme yetkisi, Anayasa ile güvence altına alınan hak arama özgürlüğü çerçevesinde kullanılmalıdır.

Sıçramalı temyiz, istinaf aşamasının atlanarak temyiz incelemesine doğrudan geçilmesi sonucunu doğurmakta ve bu yönüyle bireyin istinafa başvurma hakkını bertaraf ederek hak arama özgürlüğünü sınırlamaktadır. Bu tür bir sınırlamanın Anayasa’ya uygun olabilmesi için, Anayasa’nın

¹⁴⁶ İlk derece mahkemesince verilen beraat kararına karşı istinaf başvurusu üzerine, bölge adliye mahkemesi ceza dairesince sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi durumunda, bu mahkûmiyet kararına karşı temyiz yolunun kapalı olması, Anayasa’ya aykırılığını inceleyen Anayasa Mahkemesi kararı burada yol gösterici nitelik taşır. AYM, T. 27.12.2018, E. 2018/71, K. 2018/118, RG, 15.2.2019, S. 30687.

13. maddesinde öngörülen sınırlama rejimine uygun olarak düzenlenmesi gereklidir. Buna göre, hak arama özgürlüğüne getirilecek herhangi bir sınırlama, kanunla öngörülmesi, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmalı ve ölçülülük ilkesinin gerekleriyle (elverişlilik, gereklilik ve orantılılık ilkelerine) bağdaşmalıdır. Dolayısıyla, hükmün denetlenmesini talep etme hakkına getirilen sınırlamanın, öngörülen meşru amaca ulaşmak bakımından elverişli olması; bu amacı gerçekleştirecek daha hafif bir yol mevcutsa onun tercih edilmesi zorunluluğu çerçevesinde gerekli olması gerekir. Ayrıca, sınırlamanın ulaşmak istenen kamu yararıyla, kişiye yüklediği külfet arasında makul ve adil bir denge oluşturması, yani orantılılık ilkesiyle bağdaşması şarttır.

Sıçramalı temyiz hak arama özgürlüğünü sınırlandırılmasına yönelik bir başka anayasal değerlendirme ölçütü ise Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında yer alan “davaların en az giderle ve mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılması” ilkesidir. Usul ekonomisi ilkesi, yargılamanın maliyet açısından verimli, zaman açısından ise makul sürede tamamlanmasını amaçlar. Bu çerçevede, sıçramalı temyiz yoluyla yargılamanın hızlandırılması ve iş yükünün azaltılması amaçlanıyorsa, bu meşru bir kamusal amaç olarak kabul edilebilir. Ancak, bu amaca ulaşmak için getirilen sınırlamanın, bireyin hükmü denetlenmesini talep hakkı üzerindeki etkisi orantısız nitelik taşıyorsa, Anayasa'ya aykırılık gündeme gelecektir. Orantısızlığın tespitinde, sınırlamanın uygulanacağı davanın niteliği, hükmün kişinin temel hak ve menfaatleri üzerindeki etkisi ve sınırlandırmaya neden olarak gösterilen kamusal amacın ağırlığı birlikte değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme sonucunda, kişiye yüklenen külfetin ölçüsüz olduğu sonucuna varılırsa, sıçramalı temyiz yolunun anayasal açıdan meşru kabul edilmesi mümkün olmayacaktır.

Bu ilkelere uygunluk bakımından sıçramalı temyiz objektif kriterlerle düzenlenmesi gerekir. Sıçramalı temyiz için ilk derece mahkemesi kararın “önemli olması”nın bir kriter olarak düzenlenmesi sübjektif nitelik taşıyacağından Anayasa 13. maddesiyle bağdaşmayacaktır. Zira önem kavramı, kişiye, zamana, mekâna göre değişkenlik arz eden girift bir kavramdır. Bu bağlamda, yargı uygulamasında duyulan içtihat eksikliğini gidermeye elverişli nitelik taşıma, öneme göre daha somut bir kriterdir. Nitekim, bu kriterin karşılanıp karşılanmadığı, ilgili tarafların görüşleri alınarak bir heyet tarafından temyiz edilebilirlik kriteri olarak ele alınıp karara bağlanırsa, ölçülü bir sınırlama yapılmış sayılır.

III. SIÇRAMALI TEMYİZE İLİŞKİN DÜZENLEMELERİN BENZER ÖZELLİKLERİ

Siçramalı temyiz ve benzeri hukukî kurumlarda, ilk derece mahkemesi kararına karşı istinaf aşaması atlanarak doğrudan temyiz incelemesine konu edilen kararların, belirli kriterler esas alınarak değerlendirildiği görülmektedir. Bu kriterler, üç başlık altında incelenebilir:

A. Önem Kriteri

Bir nihai karara karşı, siçramalı temyize başvurulmasının en temel şartı kararın önemli bir hukukî ilkeyi veya uygulamayı ilgilendirmesidir. Hukuk sistemi açısından kamu yararına ilişkin bir önem arz eden konularda bu yola başvurulmaktadır. Aynı zamanda bu kamu yararı, dereceli kanun yolu aşamalarının tamamlanmasını beklemeyecek derece acil olarak karara bağlanma ihtiyacını da bünyesinde barındırmalıdır. Uyuşmazlık konusunun tarafların bireysel menfaatlerinin ötesinde kamu yararına ilişkin olduğu hallerde siçramalı temyiz mümkün görülmektedir. Siçramalı temyize konu olan nihai kararlar, esasen örnek teşkil eden olaylara ilişkin olup, inceleme neticesinde oluşacak karar emsal niteliği taşıyıp, benzer çok sayıda olayda uygulanabilecek niteliktedir.

Siçramalı temyize konu olan uyuşmazlığın önemli olması için ilgili konuda kanun boşluğu bulunmalı ya da yorum farklılığı sebebiyle çelişkili kararlar verilebilmesi ihtimali mevcut olmalıdır. Keza, uyuşmazlık konusuna benzer pek çok dava bulunmalı; siçramalı temyize ilişkin dava topluluk davaları gibi davalarda pilot dava işlevi görmelidir.

B. Feragat Kriteri

Siçramalı temyizde, tarafların ya da başvuru tarafın dereceli yargılanma hakkından feragat etmesi beklenmektedir. Taraflar nihai karara karşı vakıalara uygunluk incelemesi yapılması hakkından vazgeçmekte; sadece hukuka uygunluk incelemesi yapılmasıyla sınırlı bir denetime rıza göstermektedirler. Tarafların bu haldeki saikleri hızlı bir şekilde kesin hükme ulaşmak olabilmektedir. Ayrıca, ilk derece mahkemesinin kararına karşı vakıalara ilişkin bir denetim ihtiyacı duymamaları hâlinde, istinaf yolundan feragat etmeleri, daha kısa sürede kesin hüküm elde etmeleri bakımından kendi lehlerine bir tercihtir.

Bireysel menfaatleri çerçevesinde siçramalı temyiz yoluna başvuranların hukukun gelişimine katkı sağlamak şeklinde doğrudan bir

amaçları bulunmaktadır. Taraflar bakımından, hukukun gelişimine katkı sağlamak sıçramalı temyiz başvurusunun amacı değil, esasen doğal bir sonucu olarak nitelendirilebilir.

C. Kabule Tabi Olma Kriteri

Sıçramalı temyiz hukuk yargısında tarafların bu yöndeki iradesiyle kendiliğinden ilerleyen bir kanun yolu olmayıp, işlerlik kazanabilmesi esasen, bir mahkemenin kabulüne tabidir. Diğer bir ifadeyle, süresinde ve usulüne uygun olan her başvuru değil; ilgili mahkemenin kabul ettiği başvurular sıçramalı temyiz incelemesine konu olmaktadır. Kabule tâbi olması bakımından istinaf ve olağan temyiz kanun yollarından ayrılmaktadır.¹⁴⁷ Öte yandan kabule bağlı olması temyiz incelemesi yapan mahkemenin sıçramalı temyizden kaynaklı ağır bir iş yükü ile karşılaşmasını engelleyecek bir denetim aracı işlevi de görebilir.¹⁴⁸

IV. SIÇRAMALI TEMYİZİN SAĞLAYABİLECEĞİ AVANTAJLAR VE KARŞILAŞILABİLECEK OLASI SORUNLAR

Sıçramalı temyiz, yargı süreçlerinde etkinlik ve hızın artırılmasına hizmet edebilecek bir yöntem olmakla birlikte, bu yöntemin uygulanması bazı yapısal ve anayasal zorlukları da beraberinde getirebilir. Bu yöntemin temel hedeflerinden biri, yüksek mahkemelerin bir içtihat mahkemesi olarak işlev görmesini sağlamaktır. Nitekim, kanun yollarının işlevi yalnızca somut olayda adaletin sağlanmasıyla sınırlı olmayıp, aynı zamanda hukukun gelişimini sağlamak ve uygulamada birlik ve öngörülebilirliği tesis etmektir. Ancak, bu iki amacın –bireysel adalet ile normatif istikrarın temini– çoğu zaman bir arada gerçekleştirilmesi zor hedeflerdir. Bu bağlamda sıçramalı temyiz, yüksek mahkemelerin içtihat oluşturma işlevini ön plana çıkarmak suretiyle normatif istikrarı önceleyen bir model ortaya koymaktır.

¹⁴⁷Kabule tâbi olma açısından sıçramalı temyiz ile bireysel başvuru arasında benzerlik kurulabilir. Şöyle ki, bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi hükmünde her bireysel başvurusunun incelemeye tâbi olmayacağı düzenlenmiştir. Buna göre, Anayasa Mahkemesi, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvuruçunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanakten yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir. Kabul edilebilirlik incelemesi komisyonlarca yapılmaktadır. Kabul edilemezlik kararları kesindir.

¹⁴⁸Nitekim Amerika Birleşik Devletleri'nde, Yüksek Mahkeme'ye doğrudan başvurulması son derece nadirdir. Zira, Yüksek Mahkeme'nin oldukça katı bir kabul politikası izleyerek iş yükünün artmasını en baştan engellemek istediği belirtilmektedir. Rapp, Final Appeal, s. 420.

Nitekim Türk hukukunda da istinaf sisteminin kabulü sürecinde, Yargıtay'ın asli görevinin içtihat üretmek olduğu vurgulanmış ve bu yolla Yargıtay'ın gerçek anlamda bir içtihat mahkemesine dönüşmesi üzerinde durulmuştur.¹⁴⁹ Sıçramalı temyiz, yüksek mahkemelerin içtihat mahkemesi niteliğinin ön plana çıkarmakla birlikte, hangi kararların bu kanun yoluna konu edilebileceğinin belirlenmesi önemli bir sorun alanı oluşturmaktadır. Zira, kanun yollarına başvuru için hukukî yararının varlığı temel bir gerekliliktir. Bununla birlikte, kabule bağlı sıçramalı temyiz sisteminde kabul merci bu bireysel hukukî yararın ötesinde temyiz incelemesinin gerçekleşmesinde kamusal bir yararın varlığını da tetkik etmektedir. Bu noktada, kabul mekanizmasının nasıl işletileceği bir diğer sorunsal olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hususta ilk derece mahkemesi veya istinaf mahkemesi ilk kabul incelemesini yapmakta ancak, sıçramalı temyiz incelemesinin yapılabilirliği konusunda nihai kararı temyiz mahkemesi vermektedir. Önemle belirtmek gerekir ki, hangi kararların sıçramalı temyize konu olacağına ilişkin gerekçeli değerlendirme yapılması da ayrı bir iş yükü oluşturmaktadır.

Öte yandan sıçramalı temyize başvuruda tek bir tarafın başvurusunun yeterli olup olmayacağı, karşı tarafın bu hususta iradesinin alınıp alınmayacağı da ayrı bir sorundur. Şöyle ki, karar aleyhine olan tarafın sıçramalı temyiz başvurusuna karşı tarafın onay vermesi, istinaf kanun yolundan feragat sonucunu doğurması tartışılmalıdır. Esasen karşı tarafın süresi içerisinde istinaf kanun yoluna başvurmamış olması sıçramalı temyize onay verdiği anlamına gelmez.¹⁵⁰ Burada istinaf derecesinden feragat beyanının açık olması gerekir.

Buna karşılık, Alman hukukunda karşı taraf, istinaf derecesine başvuru hakkından feragat etmeyi tercih etmemekte; özellikle tüketici uyuşmazlıklarında dosyanın yüksek mahkeme önüne gelmesini ve bu suretle içtihat oluşmasını engellemek amacıyla diğer tarafla anlaşma yoluna gitmektedir. Kamusal yararın söz konusu olduğu ve benzer nitelikte çok sayıda dava dosyasının bulunduğu hallerde sıçramalı temyiz yerine örnek karar mekanizması benzeri bir mekanizma daha tercihe şayan görülebilir. Bu tür bir modelde yüksek mahkemenin vereceği karar, somut bir dosyaya ilişkin

¹⁴⁹ Taşpınar Ayvaz, s. 206. Değere bağlı temyiz sistemi sebebiyle, istinaf derecesinin faaliyete geçmesinden sonra Yargıtay'ın saf bir içtihat mahkemesi haline gelmeyeceği görüşü için bkz. Deren Yıldırım, s. 14.

¹⁵⁰ Süresi içinde kanun yoluna başvurulmamasının ve kanun yollarına ilişkin harç ve giderlerin yatırılmamasının zımni feragat sayılması hakkında bkz. Ercan/Özbay, s. 433-58.

olmaktan ziyade genel bir hukukî soruna ilişkin görüş niteliği taşımaktadır.

Sıçramalı temyiz neticesi verilen kararların hukuku niteliğinin ve bağlayıcının ayrıca ele alınması gerekir. Sıçramalı temyizde yüksek mahkemenin içtihat mahkemesi niteliği ön planda tutulduğu için, verilen kararın sadece ilgili dava dosyasında değil; benzer nitelikteki diğer davalarda da alt derece mahkemelerini İctihadı birleştirme kararı gibi bağlaması gerektiği düşünülebilir. Diğer alternatif ise, kararın bağlayıcı olmayıp sadece bir emsal niteliği taşımasıdır. Sıçramalı temyiz neticesi verilen kararların etkisine ilişkin yeknesak bir ilke bulunmamaktadır.

Bu bağlamda, sıçramalı temyizde verilen karar dolayısıyla benzer nitelikte bir uyuşmazlıkta istinaf ya da temyiz kanun yoluna başvurmayan tarafın, içtihat dolayısıyla aleyhine karar verileceği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi doğrudan bireysel başvuruda bulunup bulunmayacağı tartışılabilir. Kanaatimizce, sıçramalı temyizde verilen kararın (oluşturulan içtihadın varlığı), benzer bir uyuşmazlıkta ilk derece mahkemesi nihai kararına karşı bireysel başvuru imkânı vermemesi gerekir. Zira, sıçramalı temyizde bir içtihat oluşturulması benzer davalarda istinaf ve temyiz kanun yoluna başvuru gereğini ortadan kaldırmaz. Nitekim Anayasa Mahkemesi, temel hak ihlallerinin öncelikle derece mahkemeleri tarafından giderilmesi gerektiğini ve bu nedenle olağan kanun yollarının tüketilmesinin zorunlu olduğunu açıkça belirtmiştir. Aynı konuda Yargıtay'ın çok sayıda olumsuz kararının bulunması, temyiz başvurusunda bulunulmaması için geçerli bir gerekçe teşkil etmemektedir; bu gibi durumlarda bireysel başvurunun incelenebilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.¹⁵¹

Buna karşılık, sıçramalı temyizde verilen kararın derece mahkemelerini mutlak olarak bağlayacağı kabul edilirse, benzer dosyalarda kanun yollarını tüketme gereği bulunmayacaktır. Ancak bu halde, sıçramalı temyizde verilen kararların bağlayıcı etkisi kuvvetler ayrılığı ilkesi bakımından sakınca teşkil edebilir. Yargı fonksiyonunun gücünün yasama fonksiyonu aleyhine genişlemesi sonucu yargısal aktivizm tartışmaları doğabilir. Bu nedenle sıçramalı temyiz, yalnızca çok önemli hukukî sorunlarda ve istisnai olarak başvurulacak bir yöntem olarak düşünülmesi daha sağlıklı olabilir.

Öte yandan, boşanma davaları veya topluluk davaları gibi belirli dava türlerine özgü olarak doğrudan temyiz yoluna başvurulmasına imkân

¹⁵¹ AYM, T. 21/11/2024, B. No. 2021/56323, Seyfi Deniz Başvurusu (GK), § 16-19 (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2021/56323>).

tanıyan bir düzenleme yapılması hâlinde, ortaya çıkan kanun yolu başvurusu teknik anlamda sıçramalı temyiz değil; üç aşamalı yargı sisteminden iki dereceli yargı sistemine geçiş olarak nitelendirilmelidir. Bu durumda temyiz incelemesinin yalnızca hukuka uygunluk denetimiyle sınırlı kalmaması; aynı zamanda vakıa denetimini de kapsayan geniş anlamda temyiz niteliği taşıması gerekir. Türk hukukunda istinaf sisteminin bulunmadığı dönemde, Yargıtay'ın temyiz incelemesi sırasında bu şekilde vakıa denetimi yaptığı da dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda, bazı dava türleri bakımından üç dereceli, bazıları bakımından ise iki dereceli bir yargı sisteminin birlikte uygulanması, temyiz denetiminin kapsamının farklılaştırılmasını gerektirecektir. Bu ise, temyiz mercii tarafından uygulanacak denetimin sınırlarına ilişkin ikili bir denetim sistemin oluşturulması anlamına gelir.

Ancak, sıçramalı temyiz öngörülen dava türlerinde temyiz merciinin hangi konularda ve ne ölçüde denetim yapacağına dair düzenleme ne kadar ayrıntılı olursa olsun, uygulayıcılar açısından karmaşık ve yeknesaklıktan uzak bir sistemin ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır. Bu durum, hem yargılamanın öngörülebilirliği hem de uygulama birliğini olumsuz etkileme potansiyeli taşımaktadır.

Sıçramalı temyiz, nihai kararın verilmesinden kesinleşmesine kadar geçen süreyi kısaltarak makul sürede yargılanma hakkı ve usul ekonomisi ilkesine hizmet etmektedir. Bir yandan istinaf incelemesini gerçekleştiren mahkemelerin iş yükünü azaltırken bir yandan da kesin hükme daha hızlı ulaşılmasını sağlamaktadır. Özellikle kesinleşmeden icra edilemeyen ilamların icrası bakımından kesin hükme ulaşılması ayrı bir öneme sahiptir. Ancak bu olumlu etkinin, temyiz incelemesini gerçekleştiren yüksek mahkemenin temyiz inceleme süresinin sabit kalması ya da uzamama ihtimalinde geçerli olduğuna dikkat çekmek gerekir. Aksi takdirde, sıçramalı temyiz kapsamının genişletilmesi, Yargıtay dairelerinin mevcut iş yükü ve insan kaynağıyla başa çıkamayacağı bir duruma yol açabilir. Bu da makul sürede yargılanma hakkı bakımından yeni eleştirilerin gündeme gelmesine neden olabilir.

SONUÇ

Temyiz mekanizması, modern hukuk sistemlerinde adaletin sağlanması, hukukun birliğinin korunması ve normatif gelişimin desteklenmesi gibi çok yönlü amaçlara hizmet eder. Alman hukukunda Federal Yüksek Mahkeme'nin hukukun gelişimi (Rechtsfortbildung) ve yargı birliği (einheitliche Rechtsprechung) odaklı yaklaşımı, Fransız hukukunda Cour de

Cassation'un normatif tutarlılığı sağlama misyonu, Birleşik Krallık'ta UK Supreme Court'un içtihat oluşturma ve kamu yararı dengesi, ABD'de ise Yüksek Mahkeme'nin federal birlik ve anayasal meselelere odaklanması, temyizın farklı hukuk düzenlerindeki özgün rollerini ortaya koyar. Bu sistemler, bireysel hakların korunması ile hukukun sistematik bütünlüğünü sağlama arasında hassas bir denge kurmayı hedefler.

Sıçramalı temyiz, istinaf aşamasını atlayarak davaların doğrudan yüksek mahkemelere taşınmasını sağlayarak yargısal süreçleri hızlandırmayı ve kaynakları verimli kullanmayı amaçlar. Birleşik Krallık'ta leapfrogging mekanizması, kamu yararı taşıyan ve ilkesel öneme sahip davalarda etkili bir çözüm sunarken, temkinli kullanımıyla yargısal hiyerarşiyi korur. ABD'de "certiorari before judgment" gibi mekanizmalar, anayasal meselelerle sınırlı kalsa da toplu davalarda hukukî istikrar sağlama potansiyeline sahiptir. Alman hukukunda Sprungrevision, karşı tarafın rızası ve katı kabul kriterleri nedeniyle sınırlı bir uygulama alanı bulurken, 2024'te tanıtılan öncü karar prosedürü, toplu davalarda içtihat birliğini güçlendirme çabası olarak öne çıkar. Avusturya'da ise sıçramalı temyiz tahkimde önerilmiş, ancak dereceli yargılama sistematığı nedeniyle reddedilmiştir.

Türk hukukunda sıçramalı temyiz, 2025 Yargı Reformu Strateji Belgesi ile tartışma konusu olmuş, ancak önerilen doğrudan temyiz modeli, Yargıtay'ın içtihat mahkemesi rolünü güçlendirmekten ziyade yargılama süreçlerini kısaltmaya odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, sıçramalı temyizın emsal oluşturma ve hukukun yeknesak uygulanmasını sağlama gibi temel işlevlerinden sapma riski taşır. Türk hukukuna uyarlanması için sıçramalı temyizın, Anayasa'nın 13. maddesindeki sınırlama rejimine uygun, nesnel kriterlere (örneğin, içtihat eksikliğini giderme veya kamusal önem) dayalı ve istisnai davalara özgü bir düzenleme ile yapılandırılması gerekir. Anayasa'nın 141. maddesindeki usul ekonomisi ilkesi, bu mekanizmanın yargılama verimliliğine katkısını desteklese de istinaf hakkının sınırlandırılması, ölçülülük ve orantılılık ilkeleriyle dengelenmelidir.

Sıçramalı temyiz, yüksek mahkemelerin içtihat oluşturma kapasitesini artırarak hukukun gelişimine katkı sağlayabilir. Ancak Türk hukukunda başarılı bir uygulama için, Yargıtay'ın iş yükü, tarafların hak arama özgürlüğü ve anayasal sınırlamalar gözetilerek, yalnızca hukukî belirsizliklerin giderilmesi gereken istisnai davalarda ve tarafların rızasına dayalı bir modelle hayata geçirilmelidir. Bu şekilde, sıçramalı temyiz, hem yargısal etkinliği artırabilir hem de hukukun yeknesak ve öngörülebilir uygulanmasına hizmet edebilir.

KAYNAKÇA

- Adickes, Franz, Grundlinien durchgreifender Justizreform: Betrachtungen und Vorschläge unter Verwertung englisch-schottischer Rechtsgedanken, De Gruyter, Berlin 1906.
- Akil, Cenk, İstinaf Kavramı, Yetkin Yayınları, Ankara 2010.
- Akkan, Mine, Medenî Usûl Hukukunda Avukatla Temsil Zorunluluğu, Yetkin Yayınları, Ankara 2010.
- Akkaya, Tolga, Medenî Usul Hukukunda İstinaf, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.
- Alangoya, Yavuz, “Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m.427 Hükümü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkânı”, Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Türkiye Barolar Birliği, 2004, s. 17-48.
- Alangoya, Yavuz/ Yıldırım, M. Kâmil/ Deren Yıldırım, Nevhis, Medeni Usûl Hukuku Esasları, Beta, İstanbul 2011.
- Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema / Hanağası, Emel, Medenî Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2017.
- Atalı, Murat / Ermenek, İbrahim / Erdoğan, Ersin, Medenî Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2024.
- Badinter, Robert, “Aux origines de la question prioritaire de constitutionnalité”, Revue française de droit constitutionnel, 2014, S. 100, s. 777-782.
- Bakırcı, Fahri, “Kod Yasa-Çerçeve Yasa Ayrımı Üzerine”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, C. 54, S. 3, s. 223-240.
- Ball, Wolfgang, “§ 566 ZPO”, ZPO, 22. Baskı, C.H. Beck, München 2025, s. 1-10 (Editörler: Musielak, Hans-Joachim / Voit, Wolfgang).
- Bilge, Necip, Medeni Yargılama Hukukunda Karar Düzeltme, Ankara 1973.
- Blom-Cooper, Louis Jacques / Drewry, Gavin, Final Appeal: A Study of the House of Lords in its Judicial Capacity, Clarendon Press, Oxford 1972.
- Boré, Jacques / Boré, Louis, La cassation en matière civile, Dalloz, Paris 2023.

- Brunner, Doris Elisabeth, Die Verkürzung des Instanzenzuges bei Aufhebungsverfahren von Schiedssprüchen durch das SchiedsRÄG 2012, Verlag Österreich, Graz 2014.
- Budak, Ali Cem / Karaaslan, Varol, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Filiz Kitabevi İstanbul 2024.
- Bulut, Uğur, Medenî Usûl Hukukunda Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları, Adalet Yayıncılık, Ankara 2022.
- Bundesgerichtshof, “Tätigkeitsbericht 2022”, (https://bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Service/Taetigkeitsberichte/taetigkeitsbericht2022.pdf?__blob=publicationFile&v=5, Erişim Tarihi: 17.03.2025).
- Bundesgerichtshof, “Tätigkeitsbericht 2023”, (https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Service/Taetigkeitsberichte/taetigkeitsbericht2023.pdf?__blob=publicationFile&v=5#:~:text=Die%20Zahl%20der%20Richterplanstellen%20lag%20im%20Jahr%202023%20weiterhin%20bei%20153%20Stellen.&text=Die%20Zahl%20der%20eingegangenen%20Rechtssachen,im%20Jahr%202023%20auf%205.328, Erişim Tarihi: 17.03.2025).
- Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, “Abschlussbericht: Zivilprozess der Zukunft”, (https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Themen/Nav_Themen/250131_Abschlussbericht_Zivilprozess_Zukunft.html?nn=110490, Erişim Tarihi: 19.03.2025).
- Citizens Information, “Court of Appeal”, (<https://www.citizensinformation.ie/en/justice/courts-system/court-of-appeal/>, Erişim Tarihi: 20.03.2025).
- Conseil Constitutionnel, “Bilan statistique”, (<https://www.conseil-constitutionnel.fr/bilan-statistique>, Erişim Tarihi: 20.03.2025).
- Denoix de Saint Marc, Renaud, “Allocution à l’occasion d’une rencontre avec une délégation de la Cour constitutionnelle fédérale d’Allemagne”, 16 Şubat 2011, (<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-membres/la-question-prioritaire-de-constitutionnalite>, Erişim Tarihi: 20.03.2025).
- Deren Yıldırım, Nevhis, “Kanunyollarına Dair Bazı Düşünceler”, Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-VI, Medenî Usûl Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir 2007, s. 3-19.

- Drewry, Gavin / Blom-Cooper, Louis / Blake, Charles, “The Court of Appeal”, Hart, Oxford ve Portland, 2007.
- Ercan, İbrahim / Özbay, İbrahim, “Medenî Usûl Hukukunda Kanun Yollarından Feragat”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2006, C. X, S. 3-4, s. 433-458.
- Faye, Ernest, La Cour de cassation traité de ses attributions, de sa compétence et de la procédure observée en matière civile, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris 1903.
- Fitzgerald, Norman, “Supreme Court examines ‘leapfrog’ appeal criteria”, Eversheds Sutherland, (<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=87ef94df-b57f-4ca4-82a9-c3a047e9ce32>, Erişim Tarihi: 20.03.2025).
- Gilles, Peter, “Almanya’da Kararlara Karşı Kanun Yolları: Çeşitlilik, Karmaşıklık, Klişeler ve Sorgulanabilir Meşruiyet”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, 2014, s. 123-132, (Çevirmen: Haşhaş, Abdulkadir)
- Gottwald, Peter, Die Revisionsinstanz als Tatsacheninstanz, Duncker & Humblot, Berlin 1975.
- Görgün, L. Şanal / Börü, Levent / Kodakloğlu, Mehmet, Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2024.
- Gözler, Kemal, “Üniter Devlet ve Demokratik Açılım”, Türkiye Günlüğü, 2009, S. 99, s. 81-89, (<http://www.anayasa.gen.tr/acilim.htm>, Erişim Tarihi: 20.03.2025)
- Guillaume, Marc, “La question prioritaire de constitutionnalité”, 19 Şubat 2010, s. 1-35, (https://oos.cloudgouv-eu-west-1.outscale.com/ccqpc-drupal-prd/file/2022-12/qpc_mguillaume_19fev2010.pdf, Erişim Tarihi: 20.03.2025).
- Heese, Michael / Schumann, Ekkehard, “Ein Vorabentscheidungsverfahren beim BGH”, NJW, 2021, s. 3023-3029.
- Henke, Horst-Eberhard, Rechtserkenntnis, Rechtsfortbildung und Konfliktlösung: Die Verfahrenstypen der Zivilprozessordnung in erster und in höherer Instanz, Duncker & Humblot, Berlin 1996.

- Jauernig, Othmar, Zivilprozessrecht, 27. Baskı, C.H. Beck, München 2002.
- Kaplan, Mikail Bora, Medenî Usûl Hukukunda Bozma Kararının Sonuçları, Yetkin Yayınları, Ankara 2024.
- Kay, Maurice, Blackstone's Civil Practice 2010, Oxford University Press, Oxford 2009.
- Koch, Raphael, "§ 566 ZPO", Zivilprozessordnung, 10. Baskı, Nomos, Baden-Baden 2023, s. 1-11, (Editör: Saenger, Ingo).
- Konuralp, Haluk / Hanağası, Emel, "Fransız Hukuku'nda İptal Amaçlı İstinaf Yolu", Legal Hukuk Dergisi, 2007, C. 5, S. 54, s. 1795-1818.
- Konuralp, Orhan Emre, "Hâkimlerin ve Bilirkişilerin Hukukî Sorumluluğuna İlişkin Verilen Mahkeme Kararları İçin Uygulanacak Kanun Yoluna Başvuru Sınırı Üzerine Bir Hukuk Genel Kurulu Kararının Düşündürdükleri", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 2019, C. 9, S. 2, s. 533-552.
- Köksal, Bahadır, "Sigortacılıkta Tahkimde İtiraz Hakem Heyetinin Direnme Hakkı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2023, C. 36, S. 166, s. 129-154.
- Krüger, Wolfgang, "ZPO § 566 Sprungrevision", Münchener Kommentar zur ZPO, 6. Baskı, C.H. Beck, München 2020, s. 1-10, (Editörler: Krüger, Wolfgang / Rauscher, Thomas)
- Kuru, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt 5, Demir Yayınevi, İstanbul 2001.
- La Justice en France, "L'avocat au Conseil d'État et à la Cour de cassation", (<https://www.justice.gouv.fr/justice-france/acteurs-justice/professionnels-du-droit/lavocat-au-conseil-detat-cour-cassation>, Erişim Tarihi: 19.03.2025).
- Lindgren, James / Marshall, William P., "The Supreme Court's Extraordinary Power to Grant Certiorari before Judgment in the Court of Appeals", The Supreme Court Review, 1986, s. 259-316.
- Müller, Wolf / Seitz, Niklas Maximilian, "Schnellere Abwicklung von Massenverfahren durch neues Leitentscheidungsverfahren am BGH?", Deutscher Anwaltsspiegel, 2023, S. 16, s. 7-9.

- Oberhammer, Paul, “Der Weg zum neuen österreichischen Schiedsverfahrensrecht”, SchiedsVZ, 2006, S. 2, s. 57-64.
- Özekes, Muhammed/Akkaya, Tolga: “Kanun Yolları”, Pekcanitez Usul - Medeni Usul Hukuku, IV. Cilt, (Editörler: Pekcanitez, Hakan/ Özekes, Muhammet/ Akkan, Mine/Taş Korkmaz, Hülya/ Simil, Cemil/ Direnisa, Efe), 16. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025.
- Öztek, Selçuk, “HUMK m. 427’deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1987, C. 2, S. 2, s. 62-74.
- Öztek, Selçuk, Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf ve Temyiz (6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341-m. 371 Şerhi), Yetkin Yayınları, Ankara 2021.
- Pekcanitez, Hakan/ Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024.
- Pekcanitez, Hakan/ Yeşilirmak, Ali, Pekcanitez Usul- Medenî Usul Hukuku, Cilt III, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Rapp, Julian Philipp, Revision, Kassation, Final Appeal: Letztinstanzliche Zivilverfahren zwischen Individualrechtsschutz und Rechtsfortbildung, Mohr Siebeck, Tübingen 2024.
- Rapp, Julian Philipp, Zwischen Wunsch und Wirklichkeit – Das geplante “Leitentscheidungsverfahren beim BGH”, ZRP 2024, 34–37.
- Rechberger, Walter, “Die Reform des österreichischen Schiedsrechts”, Ritsumeikan Law Review, 2008, S. 25, s. 120 (<https://www.ritsumei.ac.jp/acd/cg/law/lex/rlr25/rechberger.c.pdf>, Erişim Tarihi: 20.03.2025).
- Stürner, Michael, “Access to the Federal Court of Justice in Germany”, Studia Iuridica, 2019, C. 81, s. 194-213.
- Supreme Court of the United Kingdom, “UKSC 2018/0184 Judgment”, (<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2018-0184-judgment.pdf>, Erişim Tarihi: 20.03.2025).
- Tanriver, Süha, Medenî Usûl Hukuku, Cilt II, Filiz Kitabevi Ankara 2024.

- Taşpınar Ayvaz, Sema, “İstinaftan Sonraki Temyiz İncelemesi ve Sonuçları”, Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-VI, Medenî Usûl Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir 2007, s. 156.
- Teomete Yalabık, Fulya, Fransız Hukukunda Temyizin Tarihi Gelişimi ve Temyiz Sebepleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.
- The National Court of Appeals: Composition, Constitutionality, and Desirability, Fordham Law Review, 1973, C. 41, S. 4, s. 863-886, s. 884.
- Tok, Ozan, Fransız ve Türk Medenî Yargılama Hukuklarında Temyiz Mahkemesinin Yapısı ve İşlevi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Üstündağ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.
- Weyreuther, Felix, Revisionszulassung und Nichtzulassungsbeschwerde in der Rechtsprechung der obersten Bundesgerichte, C.H. Beck, München 1971.
- Yavaş, Murat/ Başoğlu, Gizem, “Medenî Usûl Hukukunda Kısmi Temyiz”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2023, C. 1, S. 1, s. 69-116.
- Yıldırım, M. Kâmil, Hukuk Devletinın Gereği-İstinaf, Nesil Matbaacılık, İstanbul 2000.
- Yıldırım, M. Kâmil/ Aşit, Recep, “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Kanun Yolunun Amacı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2022, C. 28, S. 2, s. 865-904.
- Yılmaz, Ejder, İstinaf, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.
- Yılmaz, Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Cilt IV, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.
- Yılmaz, Ejder, “Hukuk Davalarında Yasayollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeliği Sorunu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1988, S. 1, s. 131-155.

1. Finansal Destek Beyanı | Financial Support Statement

Bu çalışma herhangi bir finansal destek almadan gerçekleştirilmiştir. | This research received no financial support.

2. Çıkar Çatışması Beyanı | Conflict of Interest Statement

Yazarlar, çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir. | The authors declare no conflict of interest.

3. Etik Kurul Onayı | Ethics Committee Approval

Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir. | Ethics committee approval was not required for this study.

4. Yazar Katkı Beyanı | Author Contributions

Bu makale yazarlar tarafından eşit katkı ile hazırlanmıştır. | This article was prepared by with equal contributions.

5. Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı | Research and Publication Ethics Statement

Yazarlar, çalışmada akademik etik kurallara uyulduğunu ve herhangi bir etik ihlal bulunmadığını beyan etmektedir. | The authors declare that all ethical guidelines for research and publication have been followed and that no violations have occurred.

6. İntihal Taraması ve Hakemlik Süreci | Plagiarism and Peer Review Statement

Makale, intihal programıyla taranmış ve çift kör hakemlik sürecinden geçmiştir. | This article was screened by plagiarism detection software and evaluated through a double-blind peer-review process.